

En Soldater-Dagbog fra 1864.¹

Meddelt af Kammerherre G. Stemann i Ribe.

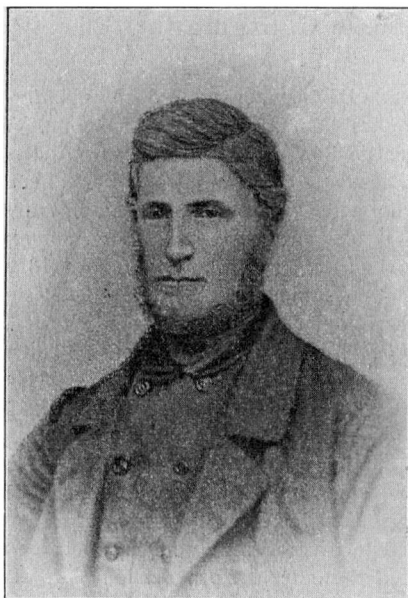
FORFATTEREN til efterfølgende Dagbogs-Optegnelser, *Jens Andersen Nielsen Okholm*, fødtes den 30. Juli 1836 i Okholm, V. Vedsted Sogn, som tredje ældste Søn af Storbonden Niels Andersen og Hustru Ane Marie Laustdatter fra Tjæreborg. Forældrene var bleven enige om at lade deres Børn døbe med Stamnavnet Okholm, og som Følge deraf blev da en Datter og fire Sønner de første der paa Egnen, som førte Familienavnet Okholm. 1839 døde Niels Andersen, kun 36 Aar gammel. Hans Enke giftede sig igen et Aar efter med Ungkarl Jørgen Hansen af Vester Vedsted, i hvis Families Besiddelse Fødegården endnu er. Jens Okholm kom efter sin Konfirmation snart ud blandt Fremmede. Han havde gode Skolekundskaber og Lyst til at lære noget, og kom 19 Aar gammel paa Rødding Højskole, hvor et Aars Ophold dengang var almindeligt. Dette Aar mindedes han altid med Glæde. Han havde haft megen Gavn af Opholdet der, faaet Øjnene aabnede for Naturen og lært at synge. Han var en god Sanger. Efter Opholdet paa Højskolen underviste han to Vintre som Hjælpelærer i Vester Vedsted Skole. Derefter mødte han paa Sessionen og aftjente sin Værnepligt 1857—58 i Fredericia ved 10. Regiments 2. Bataillons 4. Kompagni. Efter Soldatertjenestens Slutning var han i Tjeneste hos Pastor Werliin² i Hvidding som Bestyrer af Præstegaarden. Her blev han forlovet med Pigen Boline Madsen af Søndernæs i Brøns Sogn, giftede sig 1860 og overtog med sin Hustru en Gaard i Søndernæs. Som hørende til Hærens Liniemandskab

¹ Dagbogen er i Besiddelse af dens Forfatters Søn, Gaardejer Niels Okholm i Vester Vedsted, fra hvem ogsaa de biografiske Oplysninger om J. A. N. Okholm skrives sig.

² Frederik Werliin, født den 24. Januar 1812 i Kbhvn., 1846—53 Sognepræst paa Romø, 1853—67 Sognepræst i Hvidding; suspenderet 1867 og afsat 20. Maj s. A., fordi han nægtede at aflægge Ed til den prøjsiske Konge; 1869 Præst i Højen og Jerlev, tog Afsked herfra 1886, død 10. December 1894.

maatte han i December 1863 forlade Hjemmet og gøre Felttoget med. Efter dettes Slutning kom han uskadt hjem; men han havde dog, saa længe han levede, Mindelser af de udstaaede Strabadser. Næppe et Aar efter hans Hjemkomst fra Krigen døde hans Hustru.

Den 30. Juni 1866 holdt Jens Okholm atter Bryllup, med Pigen Bodil Jespersen fra Sønder Farup. Paa Grund af Undersaatsforhol-

J. A. N. Okholm.

det maatte han med sin Hustru 1867 forlade Hjemmet i Brøns Sogn, og de boede da i nogle Sommermaaneder hos hans Svigermoder i Sdr. Farup. I Efteraaret rejste de atter tilbage til Søndernæs, hvor han efterhaanden istandsatte og udvidede Gaarden. Men da Familien nu bestod af tre Sønner og en Datter og da Opfyldelsen af Pragfredens § 5 stadig syntes at være lige langt borte, talte han ofte med sin Hustru om atter at flytte til Danmark. Han gruede for, at hans Sønner, dersom de blev boende, hvor de var, mulig kunde blive nødte til at kæmpe mod dem, som

han ønskede, at de skulde være iblandt. Flytningen tilbage til Vester Vedsted blev saa til Alvor. I Vinteren 1880—1881 købte han af Gaardejer Jep Peter Hansen den denne tilhørende Gaard i Vester Vedsted By og flyttede den 1. April 1881 med Hustru og Børn derover. Men allerede inden de rejste fra Søndernæs, havde han følt Kræfterne tage af, og maaske ogsaa den store Nedgang i Ejendomspriserne, som fandt Sted ved den Tid, har bidraget til at nedtrykke den ellers saa kraftige Mand i saa ung en Alder. Efter at have ligget syg i nogle Maaneder døde han den 11. August 1882, 46 Aar og 12 Dage gammel.

Dagbog¹

for Soldat Jens Andersen Nielsen Okholm, 10de Regiment, 2den Bataillons 4de Kompagni Nr. 41, hvori er optegnet en kortfattet Beskrivelse af, hvad der daglig er foregaaet og har tildraget sig i Feltaarene 1863 og 64.

Den 5te December blev jeg indkvarteret ved Bager Jørgensen i Bjerggaden og stillede den Dag flere Gange til Appel; *den 6te og 7de* ligeledes været i Fredericia. *Den 8de* stillede vi om Morgenen marchfærdig for at afgaa med Damperen; men Reisen blev paa Grund af det ugunstige Veir opsat. *Den 9de* bleve vi befordrede af Borgerne i Fredericia til Kolding og bleve der indkvarterede; jeg lagde i Kvarter ved Værtshusholder Simonsen. *Den 10de* tog vi tilbage tilfods til Fredericia. *Den 11te* toge vi med Dampskibet Hekla fra Fredericia til Flensborg, under Anførsel af Kaptain Lundbye,² en Broder til Krigsministeren. Efter en lykkelig men ikke behagelig Reise naaede vi om Aftenen Flensborg og bleve om Natten til paa efterfølgende Dag indkvarterede ved Borgerne omkring i Staden. *Den 12te* tog vi med Jernbanetoget til Slesvig og stod af ved Jernbanestationen Klosterkroen, marcherede saa ind til Slesvig og blev indkvarteret ved Skomager Brachholdt i Torvestræde. *Den 13de* havde vi Rastdag. *Den 14de* stillede vi paa Eksercerpladsen „Friheden“ udenfor Byen Slesvig, hvor vi aflagde Ed til vor nylig hyldede

¹ Dagbogens Format er 8 Ctm. og 14 Ctm. Den har 45 Blade, alle beskrevne med en smuk, gotisk Haandskrift og er forsynet med Guldsnit.

² S. U. R. Lundbye, faldt ved Dybbøl den 18. April 1864.

Konge Kong Christian den 9de. *Den 14de* til Øvelse; *den 15de* ligeledes; *den 16de* ligeledes. *Den 17de* arbeidet ved Dannevirke. *Den 18de* til Øvelse, *den 19de* arbeidet ved Dannevirke. *Den 20de* til Øvelse; *den 21de* arbeidet ved Dannevirke; *den 22de* til Øvelse; *den 23de* arbeidet ved Dannevirke. *Den 24de*, Juleaften, paa Arbeide ved Dannevirke. De anførte Arbeidsdage drog vi hver Morgen tidlig langt før Dag ud af Slesvig for, saa snart det blev Dag, da at begynde Arbeidet paa gamle Dannevirke. *Den 25de*, Juledag, var vi ogsaa paa Arbeide; *den 26de* ligeledes. *Den 27de* stillede vi om Morgenen tidlig for at reise videre mod Syd til Meggerdorf, *den 28de* til Ervde og derfra til Tielen ved Eiderens Bred. Straks om Middagen at være kommen i et godt Kvarter hos en gammel Bonde, maatte jeg patrouillere med flere langs Eideren til Sandschleuse. I Tielen blev vi til *den 30te*; vi rejste da til Hamdorf. Vi skulde da stille *den 31te* Kl. 9, men blev udblæste Kl. 6½ om Morgenen. Vi reiste da til Hohn, hvor jeg blev indkvarteret hos en ung, rig Bonde ved Navn Hans Møller. Vi fik om Eftermiddagen, da vi ankom, en Ret, som de kaldte „Schwarzsauer“, om Aftenen fik vi Nytaarsnadver, der kostede 8 Sk. pr. Person. Henimod Aften blev vi samlet paa Allarmpladsen og indlagte i en Lade der tilhørte Johan Ohm. Da jeg havde lagt her et Par Timer og var bleven dygtig gennemfrossen, maatte jeg paa en Patrouilletur til Lexfærge, der frem og tilbage var over 3 Mil.

Den 1ste Januar, Nytaarsdag, var vi paa Vagt, *den 2den* afløst, *den 3die* som Piketvagt i Skolen. Vi begyndte den Dag at faa Naturalforpleining udleveret. *Den 4de* blev vi omkvarteret, og jeg og ti Mand fra

høire Fløi samt Løitnant Fauerholdt¹ blev indkvarteret hos en velhavende Bonde ved Navn Klaus Elers. Her havde vi et godt Kvarter. Kaffen om Morgenien og om Eftermiddagen betalte vi med 8 Sk. Vi lagde om Natten i en varm Stue i Halm og noget gammelt Sengetøi til at skjule os i. I de efterfølgende Dage indtil den 28de Januar var vi hver anden Dag paa Forpost paa efternævnte Steder: Westermühlen, en stor Landsby, Hude, ligeledes, Sophienhamm, mindre, Elsdorf, en meget stor, smuk Landsby, beliggende tre Fjerdingsvei mod Syd fra Hohn. Her er en smuk, stor, grundmuret Skole, hvor jeg flere Gange har været paa Vagt. Den 7de Januar var den første Gang, jeg var paa Vagt derude. Om Natten stod jeg for Gevær ude ved Skolen; det var meget koldt den Nat og sneede. Da jeg var afløst, lagde jeg mig i Halmen, men kunde ikke komme i Søvn; thi jeg var bleven meget syg og rystede, saa jeg ikke kunde holde et Lem stille. Jeg blev dog ved at staa min Post, hver Gang Turen kom til mig. Om Morgenien, da vi bleve afløste, var jeg saa udmattet, at jeg ikke kunde følge med de andre til Hohn. Da tilbød mine Kammerater, at de vilde bære mit Tøi for mig. Mit Gevær bar Jørgensen fra Aastrup ved Haderslev for mig. Da vi saa endelig kom til Hohn, maatte vi i den modsatte Ende af Byen, hvor vi havde vort Kvarter, op til Kapteinen for at melde os tilbage fra Vagten i Elsdorf. Næste Dag var vi paa Vagt i Skolen i Hohn, hvor der ogsaa findes en stor Skole med Lokale til 300 Børn. Her laa vi i Halm og det saa tæt pakket paa hinanden, at det ikke var muligt uden stor Uleilighed

¹ Carl Fauerholt toges til Fange i Kampen paa Als den 29. Juni 1864.

at faa sig vendt. De mange Mennesker, her var indpakket i Forbindelse med den stærke Kakkellovnshede bevirkede, at Skolestuen blev opfyldt med den usunde Luft, saa det var ubehageligt og usundt at sove her om Natten; Dampen, der samlede sig under Loftet, dryppede i et væk ned i Ansigtet paa os, saa det ikke var godt at komme i Søvn. *Den 28de* blev Vagten afløst af en Husareskadron; vi reiste da om Eftermiddagen til Brekendorf, kom igennem Lohe og Sorgbrück, der ligger ved Grænsen efter Slesvig. Der løber en Aa forbi, som hedder Sorge. Kom igennem Byen Owschlag. *Den 29de* stillede vi til Appel og var om Eftermiddagen oppe paa de høie Hüttener Bjerger, hvor man tydelig kunde se Taarnuret paa en Kirke i Rendsborg samt Gottorp Slot i Slesvig. *Den 30te* stillede vi om Morgenen tidlig i en stræng Vinter ved Grevensberg, hvor vor Kaptain laa i Kvarter ved en Dannebrogsmænd ved Navn Jørgen Hansen, der var kommen fra Fyn for flere Aar siden og havde købt Gaarden Grevensberg. Det var en stræng Vinter, hvor vi led meget af Kulde; thi vi stillede for Kaptainen den meste Tid. Vi blev her udblæst om Aftenen Kl. 5. Jeg laa indkvarteret ved Klaus Jønsen, en flink Bonde. Vi blev om Natten en tredive Mand indpakket i et koldt Rum i Halm. Vi kom til Husby ved Dannevirke Kl. 1. Det var en ubehagelig Marchtur; thi vi vidste jo nu, at de tyske Tropper rykkede over Eideren, saa vi jo kunde vente hvert Øieblik at komme i Kast med dem, og det ene onde Rygte efter det andet hørtes under hele Marchen. *Den 31te* stillede vi til Appel Kl. 9 om Formiddagen og Kl. 2 til Lønning; Kl. 4 Efterm. blev vi udblæst og reiste til lille Dannevirke. Her var Gaardene saa stærkt

belagte med Indkvartering af alle Vaabenarter, saa man maatte være glad, naar man enten i Loen, Laden eller Stalden kunde finde et Leie i den korte Tid, der var bestemt til Hvile for os.

Den 1ste Februar var vi ude at tække Barakkerne med Halm ude ved Kograven¹, og her havde vi ret Leilighed til at betragte med Deltagelse, hvorledes det saa ud derude ved Barakkerne. De Regimenter, som var derude paa Forpost, var ved at koge Mad i Ildsteder, som var gravet ind i Digerne, der fandtes om Markerne; nogle hentede Brænde, som de afhuggede med deres Sabler paa Gærderne; nogle laa her og der ved Hegnene for at udhvile sig efter deres Nattevagt; nogle byggede Hytter for at belave sig paa at finde Læ mod Nattens strænge Kulde; af og til hørtes Skud ude i den fjendtlige Kæde, der igen besvaredes af vore Forposter. Ordonnanser red i Gallop frem og tilbage for at bringe Meldinger om, hvad der passerede derude. Det var meget koldt den Dag, og det sneede stærkt. *Den 2den Februar*: Iaftes faaet Ordre til at stille imorgen Kl. 4. Det var saa mørkt, at vi maatte marchere Arm i Arm med hinanden. Vi kom nu ud til Volden Dannevirke. Her stod vi den Dag i en øsende Regn inde i en pløiet Mark i Dynd op til midt paa Benene. Om Aftenen skulde vi ind til Byen Dannevirke for at udhvile os; men da opdagede vi, at Fjenden gik paa ude ved Klosterkroen, saa vi maatte gøre omkring og blive, hvor vi var ude paa den aabne Mark om Natten. Vi led meget den Nat af Kulde; hvert Brød var opspist, af Brændevin havde vi intet; Vand kunde vi faa ved at hente det langveis fra; det var meget daarligt. Inat har vi ligget

¹ Kurgraven.

paa Brædder, som vi har hentet ovre ved Jernbanen. Paa samme Plads, hvor vi har staaet i Pøl den hele Dag, har vi lagt Fjælene ned omkring i en Rundkreds, og her inde imellem har vi tændt Vagtild. Det frøs stærkt sidste Nat, og vi led meget baade af Sult og Kulde. *Den 3die Februar:* Et smukt Veir. Om Middagen fik vi Ordre til at rykke ind i Skanse Nr. 15. Her var vi til hen paa Natten; saa fik vi Ordre til at drage ind til Dannevirke for at udhvile os. Vi kom først under Tag i en Lade Kl. 2 og Ordren lød: Kl. 5 er alt færdig til Udrykning igen. Efter den Anstrængelse, vi havde udstaaet, faldt vi snart i Søvn. Fægtning ved Bustrup; Østerrigerne angrebne med Artilleri og Kavalleri. *Den 4de Februar:* Været paa Volden imellem Skansen Nr. 14 og 15. Her fik vi udleveret hver Mand 1 Kiks, $\frac{1}{2}$ Pægl Brændevin og et Stykke røget Flæsk. Vi blev afløst om Eftermiddagen igen og kom nu i Kvarter; men hen paa Aftenen blev vi alarmeret, og vi trak saa ud efter Dannevirke, hvor vi skulde samles. Men her mødte os et sørgeligt Syn. Kanonerne laa væltet hid og did; og nu erfarede vi, at Stillingen skulde rømmes. Vi maatte nu forlade det Sted, hvor vi havde ventet at forsvare vort Fædreland. Vi begave os stille paa Tilbageveien. Veien var saa glat, at den næsten ikke var til at gaa paa. Brød havde vi intet af. Vand var ikke til at faa; thi alt var frossent. Da jeg kom til Langsø, fik jeg dog min Tørst slukket. Ved Isted Skoven maatte jeg have et Par andre Strømper og Støvler paa; thi mine Fødder vare saa ophævet, at jeg ikke kunde taale at gaa længere. Det hjalp, og jeg traskede nu videre. *Den 5te Februar* kom vi til Bov ved Flensborg, og vort Kompagni, ialt 100 Mand, kom i Kvarter over

Kromandens Gæstestald; men vi havde kun sovet et Par Timer, saa maatte vi alle ud paa Rekognoscering, da Fjenden jo var i Hælene paa os. Vi maatte nu 1 Milsvei tilbage, hvorfra vi var kommen. Det var en haard Tur og kan ikke glemmes, saalænge jeg lever. *Den 6te Februar* afreist efter Sønderborg. Det har idag været en stræng Dag. I Mørkningen som jeg gik hen ad Chausseen gennem Nybøl, stod just Skolelæreren ude ved Veien; han var saa venlig mod mig at indbyde mig til Aftensmad. Det var ret tilpas; thi jeg havde jo i flere Dage ikke nydt andet end tørt Brød og røget Flæsk. Da jeg nu havde faaet Aftensmad, begav jeg mig igen paa Reisen, men kom ikke langt, inden jeg maatte indkvartere mig, da jeg var saa udmattet, at jeg ikke kunde gaa længere. Jeg fik nu Tilladelse ved en Bonde at maatte ligge i hans Lo denne Nat. *Den 7de Februar*. Imorges tidlig tog jeg afsted for at faa Kompagniet opspurgt. Det er sørgeligt at passere Veien. Heste ligge døde, Militær-sager af alle Slags ligger strøet paa Veien, Vogne væltede, alt i Forvirring. Paa Skanserne arbeides der med Iver. Da jeg kom til Sønderborg, var 10de Regiment ikke der at finde, men var taget iaftes ud til Ulkebøl, hvor jeg da meldte mig om Middagen og fik Ærter og Flæsk. I Eftermiddag skrevet hjem og stoppet mine Strømper, hvilket de høilig trængte til. *Den 8de Februar* afmarcheret i Formiddag i stærkt Snefog til Sønderborg, været paa Arbeide med at grave Løbegrave og sløife Hegn om Markerne, samt paa Forpost til den 13de. Havt det strængt og lidt meget af Kulde paa denne Forposttur. *Den 13de Februar* afreist til Lysabild, som ligger tre Mil fra Sønderborg. Det var en haard Marchtur for os; vi

kom her til at ligge 30 Mand paa en Gaard. Der var vi til *den 20de Februar*; da drog vi paa Forpost og Arbeide ovre ved Dybbøl til den 1ste Marts. I denne Tid maa vi tage vor Mad om Natten, staa op af Søvnne og æde de salte Ærter; men noget maa der jo til.

Den 1ste Marts. Da kom vi atter ud paa Als og blev indkvarteret i Maibøl. Her laa vi til den 7de, og da maatte vi atter over til Sundeved og Dybbøl. Men nu havde Fjenden ladet os vide, at han havde ladet med skarpt; thi han overfaldt stadig vore Forposter. *Den 13de Marts.* Idag kommen i vort gamle Kvarter i Maibøl. Her laa vi til *den 17de*. Da drog vi til Ulkebøl, og samme Dag var der et stort Slag ved Dybbøl. Kanonerne tordnede idag hele Eftermiddagen, og vi kunde tydelig høre Geværskuddene. *Den 18de Marts.* Just som vi i Formiddag stod ovre paa Dybbølbjergtet for at komme paa Forpost, kom en Kanonkugle ovre fra Skjold-Batteriet og gik igennem Møllen. Vores Kompagni blev bestemt til Skansebedækning. Jeg og nogle flere af første Deling blev bestemt til Skanse Nr. 2. Vi maatte gaa enkelt Mand ind ad Skansen ad Gangen, da Preusserne just hæftig beskød Nr: 2 under Afløsningen. Der blev nu fyret over 100 Granatskud paa os; flere blev saaret. Efter at vi havde været her i 6 Timer og været udsat for de største Farer, blev vi afløst og kom til at ligge ved en afbrændt Gaard, hvor Kreaturerne endnu laa forkullet paa Staldene. Det har idag og i Nat været sørgeligt at være her, ikke at tale om, hvad Kulde vi har lidt. Jeg har flere Gange maattet slaa mig selv for ikke at falde i Søvn; men jeg takker Gud for mit Helbred og mit Liv. *Den 19. Marts.* I Formiddag

blev vor Bataillonskommandør, Kaptain [H. S.] Gyl-
denfeldt og hans Adjutant, Løitnant [Conrad Oscar]
Carlson ihjelslaaede af en Granatkugle. I Eftermiddag
blev en ihjelslaet af vores Kompagni, ikke langt fra,
hvor jeg laa ved et Hegn; han laa just og sov og var
øjeblikkelig død. Der har idag været Ildebrand flere
Steder. Granaterne suser over Hovedet af os hvert
Øieblik. *Den 20de Marts.* Sidste Nat har jeg sovet
paa Sønderborg Slot. Der kommer af og til en Gra-
nat over til os; men man bliver nu saa ligegyldig, at
man bryder sig kun lidt om Granaterne. I Eftermid-
dag skrevet til mit kære Hjem og til Jens Hansen
Svoger. Iaftes, da vi kom ind i Slotsgaarden, var
jeg ved at besvime af Udmattelse, men har dog sovet
godt i Nat. *Den 21de Marts.* Afreist til Tandslet
igaar. Jeg blev tilbage paa Marchen tilligemed
Schmidt,¹ min Kammerat fra Nybo, og vi har sidste
Nat lagt i Kvarter hos en lang Bonde ved Navn Hans
Paradis, der var saa villig imod os, at han lod os faa
en Hestestald til Nattelogi. I Tandslet blev vi til den
23de Marts, da vi atter maatte paa Forpost. *Den 22de
Marts* blev jeg meldt kvartersyg for en stor Byld og
kom saaledes ikke til at deltage i Forposttjenesten
denne Gang. *Den 23de Marts* kom jeg med de Kvar-
tersyge ud til Tandsholm, hvor vi blev indlagte i to
Bøndergaarde, nemlig ved Rymand og Hans Thomsen.
Den 24de Marts kommen i Kvarter ved en Hjuler ved
Navn Niels Burhøi, hvor vi har det godt; samme Dag
hørte vi Kanonerne tordne ved Dybbøl. Vores Fløi-
mand blev den Dag ihjelslaet af en Granatstump.

¹ Schmidt, Maler, boede i Medolden i Slesvig, er død for en
Del Aar siden; hans Børn leve og er bosatte i Omegnen af
Skærbæk.

Den 25de Marts laa vores Kompagni i Barakkerne ovre ved Dybbøl. *Den 26de Marts* til Skansebedækning. *Den 27de Marts* lagt i Barakkerne. *Den 28de Marts* imellem Kl. 3 og 4 stormede Preusserne under Hurraraab vores Skanser; men de maatte snart vende om igen; thi vores Jenser var paa deres Post; dog maa vi beklage Savnet af mangen Ven og Kammerat, og mangen tapper Officer maatte lade sit Liv denne Dag. *Den 29de* om Aftenen blev jeg udskreven som rask og skulde med det samme i Mulm og Mørke afsted til Sundsmark, hvor Kompagniet laa; men vi blev enige om at blive, hvor vi var, til næste Dag. *Den 30te Marts*. Idag har vi affyret Geværerne og havt Eksercits; lagt i Kvarter i en stor Bondegaard. Vi har havt en tæt Lade at sove i og Halm nok. Fodgarden er i disse Dage kommen. *Den 31te Marts*. Været til Øvelse i Formiddag. I Eftermiddag modtaget Brev hjemmefra og skrevet hjem. Hvor man gaar og staar, kan man høre Wrangel brøle ovre ved Dybbøl.

Den 1ste April kom vi paa Forpost. Granatskydningen tiltager, saa Luften baade Dag og Nat er opfyldt med Kruttdamp. *Den 2den April* havde vi et stærkt Bombardement fra Tyskerne, som blev kraftig besvaret af vore Batterier i Førstningen, men desværre snart bragtes til Taushed. Der var ikke andet for os at gjøre end søge saa god Dækning, som var at finde. Vi maatte grave Huller ind fra Løbegravene for at beskytte os mod Granaternes morderiske Stykker. Det var en af de hæftigste Kanonader, som vist nogensinde er hørt i Landet. *Den 3die April* blev Sønderborg bombarderet og skudt i Brand. I Nat, da vort Kompagni var ude paa Feltvagt, og jeg just var

ude i Vedetkæden — henved Kl. 11 — kom Preusserne med Hurraraab og en stærk Kugleregn frem mod vores Kæde; men vi var paa vor Post og lod os ikke skræmme, men sendte dem en halv Snes Spidskugler fra hver af os i Kæden, hvorpaa de trak sig tilbage. Imellem Kl. 3 og 4 kom de igen; men med større Styrke end første Gang; dog beholdt vi vores Post. Vi havde to døde, 1 Saaret og tre fangen. Vi har staaet under Gevær hele Natten, saa jeg er søvning og forfrossen og daarlig istand. *Den 4de April* laa vi som Reserve i Løbegravene og fik ikke Lov til at røre os af Stedet den hele Dag, da vi jo ikke maatte vise os for Fjenden. Udstaaet Kulde og Nød. *Den 5te April* laa vi i Barakkerne. Her kan nu ogsaa Granaterne naa os, saa vi nu ingen Steder er fri for dem over hele Dybbølstillingen samt $\frac{1}{2}$ Mil ind paa Als. — I Aftes maatte første Deling af hvert Kompagni, efter at vi havde arbejdet og det med Tornyster paa Ryggen, ud at tage imod Preusserne. Vi mistede ved den Fægtning Kaptain [E. B. M.] Hansen,¹ flere Underofficerer og Menige samt flere Fanger. *Den 6te April* udholdt vi en stærk Kanonade, og af 8de Kompagni blev flere saarede. *Den 7de April* lagt i Feltleir i Telte nede ved Brohovedet. Her har Granaterne slaet store Begravelser omkring Teltene; stadig drukner der en i Sundet. *Den 8de April* lagt i Maibøl. *Den 9de* ligeledes. *Den 10de April* kom vi paa Forpost i Surløkke om efter Sandbjerg. Granaterne slaa ned rundt omkring os. *Den 11te April*. Idag slog en preus-

¹ Et Øjeblik forinden den dødbringende Kugle var Kompagniets Hornblæser, Bothelet, der stod ved Kaptainens Side, falden, og en Ambulancesoldat, som vilde bære Kaptainens Lig bort, saaredes dødeligt.

sisk Granat en Mand og to Heste i mange Stykker. Sidste Nat laa vi i Halm ude paa den aabne Mark under aaben Himmel; kan ikke uden at grue for Natten lægge mig til Hvile; thi jeg har i de sidste Dage været meget syg. *Den 12te April* fik vi vor Plads anvist i Skansen Nr. 6; under Marchen hertil tabte vi Regimentskommandøren, Major [C. F. M.] Rohweder¹ og Jes Petersen, som døde truffet af Granater. *Den 13de April* forlod vi Løbegravene omkring Skansen og skulde nu ligge under aaben Himmel nede ved Allsund; men da Fjenden just heftig beskød vore Batterier paa Rønhave og vores ikke vilde være Svar skyldig og da vi just havde udset at sove, hvor Kuglerne nu slog ned, saa maatte vi flytte Natteherberg. *Den 14de* været i Løbegravene imellem Nr. 1 og 2, hvor vi fik to saaret, den ene mistede sin venstre Arm. *Den 15de April* lagt nede ved Brohovedet; ikke været under Tag i fem Døgn. *Den 16de April* afmarcheret fra Forpost ved Dybbøl efter at have lagt i Telte om Natten nede ved Brohovedet; flere Granater ere slaede ned ved samme Telt, hvori vi har sovet i Nat. Henimod Aften kom vi til Vollerup, og vi bleve her syv Mand indkvarterede paa et Sted: Stærk Kanontorden Dag og Nat. Ordre til at vaske vores hvide Tøi samt Brødpose. Været i flere Dage plaget af Diarré. *Den 17de April* været til Lægeeftersyn; samme Dag talte jeg Jens Nielsen Glaser. Hver Nat har vi Ordre paa ikke at aftage Lædertøjet og have Tornysteren under Hovedet. Skydningen vedvarer. Naar man vaagner om Natten, høres Kanonerne derovre ved Dybbøl. *Den 18de April*. I Morges stil-

¹ Christian Frederik Marius Rohweder, f. 10. Febr. 1813; en tapper og almindelig anset Officer.

lede vi til Øvelse og havde dygtig Eksercits, imedens Kanonerne drønedede heftig derovre ved Dybbøl. Vi ældre Mandskab fik Lov til at træde af førend det yngre Mandskab. Min Bajonet passede ikke rigtig til Geværret; jeg gik derfor hen til Smeden for at faae lidt af den filet, og just som jeg var beskæftiget hermed, begyndte Signaler at lyde fra alle Kanter, at vi skulde samles paa Alarmpladsen for at rykke ud mod Fjenden. Vores Suppe, som Konen havde tillavet for os og som smagte fortræffeligt, fik vi ikke Tid til at nyde meget af. I en Fart kom Tøiet paa, og vi ilede, alt hvad vi kunde, for at komme afsted. Kanonerne tordnede og en heftig Geværild hørtes, saa det var et alvorligt Øieblik. Inden vi kom ud af Byen Ulkebøl, begyndte Vogne allerede at komme fra Valpladsen med saarede Kammerater. Det var ynkeligt at se de mange Saarede og høre deres Klage. Officerer og Menige vare læssede imellem hinanden. Vi stillede nu tæt ved Sønderborg, hvor vi fik vores Geværer ladte, og vi troede jo nu, vi skulde rykke over paa den anden Side af Sundet, og da vidste vi jo, hvad der ventede os. Efter at have gjort Holdt her et Øieblik trak vi os tilhøire om efter Rønhave, og knap efter hørte vi, at hele Dybbølstillingen var taget af Preusserne, Broerne, som førte over til Sønderborg nedskudte og afbrændte, og da Røgskyerne trak bort fra Valpladsen, saa vi de preussiske Faner veie paa enhver af vore Skanser, og kort derefter hørte vi deres Musik spille Lovsange til Gud for deres herlige Seir. Vi kom nu til at afløse 11te Regiment paa Strandvagt, og just som vi var nede at afløse første Deling af 11te Regiment, sendte Preusserne en Granat lige over Hovedet af os, som sprang i hundrede Stykker over Hovedet af os. Vi lagde nu i Løbegravene om Natten. *Den*

19de April bleve vi afløste og kom som Reserve til at ligge i Landsbyen Kjær; mange Gaarde ere her nedbrændte, og af de fleste Huse og Gaarde er alt udryddet baade Ind- og Udbo. Paa den Gaard, vi her lagde indkvarterede, var saa mange Artillerister, at enhver Plads var besat overalt i hele Gaarden; selv i Køkkenet var lagt Halm lige op til Skorstenen at sove i. *Den 20de April* igen besat Løbegravene ved Alssund, lagt som Reserve ved en afbrændt Gaard paa Ulkebøl Vestermark. Her inde imellem Ruinerne har vi idag kogt vores Middagsmad. I Nat skal vi sove ude bag Kaalgaard Diget. Grøften skal vi først kaste saa bred, at vi kan ligge lige ud med Benene. Halmen er allerede tilført. *Den 21. April* lagt i Landsbyen Kjær i Reserve, været til Exercits om Formiddagen, om Eftermiddagen dog afreist til Strandvagt, og lagt om Natten i Halm oppe i Løbegravene. *Den 22. April* afløst om Eftermiddagen fra Strandvagt. Preusserne have nu dygtig begyndt at anlægge Skanser ovre ved Ravnskobbøl ligeoverfor os. Om Aftenen kom vi til Kjær igen. *Den 23. April.* Idag har vi ogsaa været paa Strandvagt. I Eftermiddag blive vi afløste og skal til Vollerup Barakker. Her ligge vi nu 50 Mand i hver Barak. Halmen lidt og urenlig. *Den 24. April* lagt i Barakleiren, været Ordonnans efter Breve og Blade ved Regimentskvarteret, og havde jeg den Fornøjelse at modtage Brev hjemmefra, at alt stod vel. *Den 25. April* været til Øvelse ved Barakkerne. Skydningen fra de Fjendtlige er i de sidste Dage siden den 18. falden væk. Marketendere ankomme hertil daglig i stor Mængde, saa der gives god Leilighed til at blive Pengene kvit. *Den 26. April.* Kommen paa Forpost nede ved Augusten-

borg Fjord. Første Nat lagt i Reserve paa en Gaard. Her laa vores hele Kompagni indpakket i Lo og Lade. Halmen er nu overalt, hvor vi komme, som Hakkelse og fuld af Støv og Lus. *Den 27. April.* Paa Forpost; om Natten været udkommanderet til Arbeide i Løbegravene ved Stranden under Kommando af en svensk Løitnant Wester¹; om Morgenen faaet Kaffe i Kjær; været ilde tilpas og havt strengt Arbeide hele Natten. *Den 28. April* lagt i Reserve; i Ulkebøl Nørremark til Exercits i Formiddags. *Den 29. April* paa Forpost ved Alssund. *Den 30. April* draget paa Forpost om Eftermiddagen; om Natten arbeidet paa en Skanse nede ved Alssund lige overfor Sandberg i en af Rønhavekoblerne. Alt roligt.

Den 1. Mai. Om Dagen lagt i Reserve bag Arnkilde Skoven i en af Rønhavekoblerne; smukt Veir; Skoven grønnes daglig. Her modtog vi den sikre Underretning, at Fredericia var rømmet af vore Tropper. Rønhave, der for tre Uger siden var afbrændt af Tyskerne, har været afbrændt for et Aars Tid siden, og var nu igen smukt opført. Den er omgivet med Voldgrave, og ved Gaarden findes et smukt Haveanlæg. Et gammel tykt Æbletræ, som staar midt i Haven, har en Granat slaet i Stykker midt over. Gaardens Eier er Redaktør Berling fra København; men den er forpagtet bort til en von Rosen fra Jylland. I Brakmarken er tilført Dræningsrør, Halvdelen allerede drænet i Efteraaret inden første Pløining er foretaget. I de 6 Dage, vi har lagt herude, har vores Kaptain været Forpostkommandør. *Den 2. Mai* lagt i Kvarter paa Gaarden Hørupriis, en smuk Bondegaard, to Eta-ger høi, belagt med sorte Tagsten; stillet den Dag til

¹ Toges til Fange i Kampen paa Als den 29. Juni 1864.

Øvelse to Gange. To Forstærkningsmænd været den Dag krumsluttet for Drukkenskab; af Mangel paa et afsides Aflukke bleve de indlagte i Hønsarhuset. *Den 3. Mai* afreist herfra til Sønderborg Ladegaard, hvor anden Bataillon af 10. Regiment laa om Natten over i en aaben kold Lade; enkelte Beboere fra Sønderborg have opslaaet deres Boliger ude paa Marken; de bestaa af Skovens Grene og Tag, og herunder have de deres Husgeraad indpakket, selv Hønsene. *Den 4. Mai* kastede Fjenden atter et Par Granater over til Sønderborg, og et Krudtnedlag sprængtes ved Brohovedet. Om Eftermiddagen afreiste vi til Sønderborg for at besætte Løbegravene langs imellem Staden og Stranden; om Natten var vi alle i Løbegravene; om Dagen skiftede vi til at besætte Enkeltposterne. I den Tid, vi vare afløste, opholdt vi os i de af Beboerne forladede, tomme Huse. Det er sørgeligt og trist her; meget af Staden er nedbrændt, Gaderne næsten ikke til at komme frem i for de nedstyrkede Mure, der ligner store Grushobe. *Den 5. Mai.* Ogsaa været i Sønderborg; om Formiddagen ankom fra Preusserne en Parlamentær, om Eftermiddagen en. Begge Gange blev vores Kaptain sendt over til dem; om Natten besat Løbegravene langs Stranden fra Herregaarden Ladegaard til Sønderborg Slot. Her stod jeg om Natten fra 11 til 12 Post lige ved Muren, der omgiver Sønderborg Slot; efter at være bleven afløst kom jeg tilbage til Løbegravene, hvor jeg da sov i Halm til den lyse Dag, men var saa forfrossen, at jeg næsten ikke kunde gaae. *Den 6. Mai.* Den Dag indtog vi vores Stilling bag Hegnet ved en stor Have, der støder umiddelbart op til Sønderborg, og Gaden, der fører igjennem Haven til Staden, kaldes Fuglegade;

her har jeg samlet dygtig Halm sammen, som jeg har hentet nede paa Marken, og opslaaet min Bolig inde imellem nogle unge Kastanietræer. Naar jeg da har taget mig en lille Søvn, gaar jeg omkring i Haven og morer mig over de Træplantninger, som her findes af alle Sorter. Bag Hegnet som sædvanlig vores Kogested, og vi har idag den Fornøielse at faa Grønt paa Suppen. *Den 7. Mai* igen besat Stranden ved Alssund. I Eftermiddag var en af vores Officerer oversendt som Parlamentær til Preusserne. Smukt Veir, alt roligt. *Den 8. Mai.* Lagt i Halm oppe paa et Kornloft paa Sønderborg Ladegaard. I Eftermiddag modtaget det sørgelige Budskab fra mit kære Hjem, at vor kære lille Ane Marie var afgaaet fra os ved en blid og rolig Død. *Den 9. Mai.* Været i Sønderborg at besætte Løbegravene. Preusserne gjorde sidste Nat Forsøg paa at lægge Bro over Alssund for at komme over til Als; men Forsøget mislykkedes. Om Aftenen kom vi til Ulkebøl og bleve indkvarterede hos Gaardmand Peder Christensen, samme Kvarter som fjerde Kompagni havde efter Tilbagetoget fra Dannevirke. De sidste Dage har jeg været syg; men dog gjort min Tjeneste. *Den 10. Mai.* Været i Kvarteret. Om Formiddagen været ved Kogningen, om Eftermiddagen affyret Geværerne. Været slet tilpas. *Den 11. Mai.* Modtaget den glædelige Efterretning, at der var Vaabenstilstand i en Maaned, og samme Dag modtaget den glædelige Efterretning fra Hjemmet, at alt stod sig vel. *Den 12. Mai.* Om Morgenen tidlig Øvelse i et Par Timer; skrevet hjem samme Dag. *Den 13. Mai.* Afreist om Morgenen Kl. 6 fra vort Kvarter til Barakkerne ved Ulkebøl, hvor vi havde Øvelse i et Par Timer; afmarcherede da til Lambjergskov og blev

om Formiddagen Kl. 11 indkvarterede ved en Gaardmand ved Navn Hans Paradiis. *Den 14. Mai* bleve vi omkvarterede og kom paa en anden Gaard i Lambjergskov. Modtaget Brev fra A. Larsen¹ i Fardrup. *Den 15. Mai*, første Pintsedag. Tre Aars sjællandske Forstærkningsmænd hjempermitterede. Iaften været en lille Tur ned ved Høruphav; et stort svensk Dampskib laa just færdigt til at afgaa til København med hjemforlovede Soldater. *Den 16. Mai*, anden Pintsedag, reist fra Lambjergskov om Eftermiddagen Kl. 1; kommen Kl. 4 paa Forpost bag Landsbyen Kjær nede ved Stranden lige overfor Ravnskobel i Sundeved. Det har idag været en meget streng Hede, saa at jeg idag har lidt af Tørst, som jeg aldrig har kjendt Mage til. Otte Timer paa Vagt i Døgnet. *Den 17. Mai*. Afløst om Eftermiddagen Kl. 4 og indkvarteret i Landsbyen Kjær. Den 17. og 18. have Preusserne sprængt paa Dybbøl Skanserne. *Den 18. Mai* paa Forpost ved Alssund lige overfor Sandbjerg. Det er idag meget tyk Luft, saa det tegner til, vi faa knap Regn, hvilket vilde være glædeligt. *Den 19. Mai*. Afløst fra Forpost om Eftermiddagen Kl. 4 og reist tilbage til Kjær. I de Par Dage, jeg har været ude paa Forpost, har jeg om Morgenen faaet nymalket Mælk, der har kostet 5 β pr. Flaske. *Den 20. Mai*. Afmarcheret om Eftermiddagen Kl. 1 fra Landsbyen Kjær igennem Ulkebøl og Vollerup og igennem Augustenborg og Slottets Gaardsplads (et stort og smukt Slot) til Sebelev, hvor vi bleve indkvarterede. Vi kom 16

¹ A. Larsen Okholm og hans Tvillingbroder Laust Okholm, f. 23. Februar 1834, var J. A. N. Okholms ældste Brødre. De to Tvillinger boede sammen paa det nuværende Dannelund i Sønder Farup, og døde dér 1890.

Mand og en Løitnant i Kvarter ved Gaardmand Jørgen Mattesen. Jeg blev straks, da jeg kom i Kvarteret, ordret til at være Ordonnans ved Bataillonskommandøren, og efter at jeg havde meldt mig ved Kaptainen, der laa i Kvarter hos Mads Elholm, maatte jeg afsted til Kettinge Præstegaard, hvor Bataillonskommandøren, Kaptain [C. W.] Frost og hans Adjutant laa indkvarterede. Da jeg efter at have meldt mig fik Tilladelse til at aftage Tøiet, gik jeg op til Forpagteren og købte mig noget Mælk at drikke, og jeg og en Ordonnans mere begav os da over i Laden for at sove ud efter den støvede Marchtur, som vi havde havt; men der var ingen Halm at finde, vi kunde skjule os i, saa vi maatte tage til Takke med gamle Baand til at skjule os i. Jeg hostede meget denne Nat, og har i den sidste Tid havt ondt for Brystet. *Den 21. Mai.* I Dag har vi endelig faaet den velsignede Regn. Nattegalene synge af fuld Hals. Kreaturerne er nu her overalt komne paa Græs. Smørret koster nu kun 2 # pr. Pund, og nu først begynder man at faa Mælk for Penge. Vi koger selv vores Mad her for at faa det til rette Tid. *Den 22. Mai.* Skrevet hjem. Have idag mild Regn. Om Formiddagen stillede vi til Sundhedseftersyn, om Eftermiddagen til Appel Kl. 5. I Formiddag fik jeg mig aareladt, hvorefter jeg har befundet mig noget bedre. Kvarteret, vi har her, er meget slet, og vi kan næsten ikke faa Halm til at skjule os i om Natten. *Den 23. Mai.* Sovet uroligt i Nat paa Grund af en stærk Hoste, som jeg ikke har kendt i saa høi Grad, siden jeg var Dreng. I Formiddag været til Ekserçits. Begyndt at regne tæt før Middag, en meget kold Regn; Manden, hvor vi ligger i Kvarter, har mistet to Faar, som vare forfrosne

af den kolde Regn. *Den 24. Mai.* Sovet uroligt sidste Nat, da jeg havde meget ondt for Brystet. I Formiddag været til Øvelse. 40 Mand af Kompagniet afreist paa Vagt til Augustenborg. Modtaget ved Appel om Aftenen Kl. 6 tvende Breve fra mit Hjem. *Den 25. Mai.* Imorges Kl. 8 stillet til teoretisk Undervisning i Felttjeneste. Det regnede stærkt i Formiddag, saa vi maatte staa inde i Ernst Elholms Port og høre paa Læsningen. Kl. 1 maatte vi 22 Mand afsted til Bøssemageren i Mjang med hver to Geværer. Jeg har idag været meget daarlig for Brystet. Iaftes fik jeg nogle Hyldeblomster tippet, og da det iaften kan tilkomme mig at komme i Seng, saa haaber jeg at komme til at svede dygtig. Været Auktion i Nabogaarden; Forældrene død, umyndige Børn. *Den 26. Mai.* Stillet om Formiddagen til Øvelse Kl. 8. Været i Eftermiddag i Mjang efter Geværerne. Det var en stræng Tur for mig, da jeg ikke var godt i Stand. Paa Tilbagegang fra Mjang var jeg inde paa Augustenborg Kirkegaard, hvor en stor Mængde danske Soldater ligge begravet, dels fra nuværende dels fra forrige Krig. *Den 27. Mai.* Afreist om Morgen tidlig fra Sebelev til Hunslev. Ved Kettinge overtog Løitnant Gerstenberg¹ Kommandoen over Kompagniet, men førte os paa Afvei efter Egen Mølle i Stedet for med Veien forbi Rumohrsgaard, som fører

¹ Heinrich Wilhelm Thuerecht Gerstenberg, f. $\frac{14}{8}$ 1844 i Hohn i Slesvig, hvor Faderen var Herredsfoged; 1863 Sekondltnt.; toges til Fange i Kampen paa Als den $\frac{29}{6}$ 1864; 1867 Premltnt.; 1877—80 Adjutant ved fynske Brigade; 1880 Kapt.; 1890—93 Stabschef ved 1. sjæll. Brigade; 1893 Oberstltnt.; 1900—03 Stabschef ved 2. Generalkommando; 1901 Oberst; 1903 Chef for 1. Regiment; 1905 Generalmajor og Chef for 2. sjæll. Brigade; 1909 Afsked. Døde $\frac{21}{8}$ 1912.

til Sebelev. Da vi ankom til Sebelev, bleve vi indkvarterede ved Husmand og Snedker Klaus Klausen, hvor vi kom til at ligge 6 Mand, og vi har nu den Lykke, efter at vi saa længe har lagt i Halm, at kunne komme i Seng i Nat. Vores Kaptain er i denne Tid Bataillonskommandør. *Den 28. Mai.* Idag været i Augustenborg med Karrekusken. Afreist Kl. 8, men først været Ærinde ved Underlægen for Kommandersergenten, ankommen til Augustenborg Kl. 10. Efterat have paalæst Løitnant Fauerholts Bagage og Vagtmandskabets Kogekedler og Pander reiste vi tilbage til Hunslev igen. Meldt mig hos Kaptainen Kl. 12. I Eftermiddag været udenfor Byen for at lære militær Anstand fra Kl. 4 til 5. Idag har jeg været meget slet tilpas. En Medicin, som jeg imorges modtog af Underlæge Ponjatosky,¹ har pint mig hele Dagen. Vi har i Dag det Haab, at den 28de Mai vil lede til, at vi snart faa Frihed. *Den 29. Mai.* Idag har vi haft en stærk Regn. Kompagniet har stillet til Appel i Formiddag. Jeg blev hjemme paa Grund af, at jeg var syg. I Eftermiddag har Bündis [?] fra Husum været omme i mit Kvarter og udlagt Evangeliet for os paa en smuk og underholdende Maade. Henimod Aften gik flere til Kettinge for at høre Missionæerne prædike. De opholdt dem ved Gaardmand Skovmand i Kettinge. *Den 30. Mai.* Imorges tidlig stillede vi til Eksercits; men da jeg var syg, blev jeg meldt til

¹ Skal være Proschowsky. Seraphim Johann Heinrich Pr., f. 4. Marts 1841 i Kbhvn., Søn af Hofskræder Antonio Pr., Student 1860, konst. Underlæge i Hæren 1864, med. Eksamen 1869, Reservelæge 1869—70, prakt. Læge i Æbeltoft 1870, Korpslæge 1873, prakt. Læge i Kbhvn. 1878, Dr. med. og afgaaet som Militærlæge 1880, død 4. Decbr. 1912.

Lægen og fik nu Tilladelse til at fritages for Tjeneste og blive hjemme i mit Kvarter. I Eftermiddag har Regimentet stillet til Eftersyn af deres Sager hos Regimentskommandøren. *Den 31. Mai.* Idag har Kompagniet været nede i Nordskoven ved Fynshav til Skydeøvelse. Afreist imorges Kl. 8 og kommet hjem i Eftermiddag Kl. 2. Jeg har i Dag været meget syg og den meste Tid i Eftermiddag lagt i Sengen.

Den 1. Juni. Idag modtaget Brev fra mit kære Hjem. Ugunstige Rygter lyder fra alle Kanter. I Formiddags maatte jeg beholde Sengen. I Eftermiddag er det meget bedre med mig. Der er faldet en mild Regn i Formiddag. I Formiddag har Kompagniet stillet til Eksercits for Brigadekommandøren, som mente, at Bukserne vare gode nok til at begynde et nyt Felttog med. *Den 2. Juni.* Afreist fra Hunslev Kl. 5 Eftermiddag, ankommen til Landsbyen Helvidt efter en anstrængende Marchtur for mig Kl. 8. Jeg og min Kammerat blev indkvarteret ved Husmand Christian Pedersen i Stenkobbøl ude i Nordskoven. Stedet, hvor vi ligger i Kvarter, ligger udmærket smukt i Ud-kanten af den store Nordskov, som tilhører Kongen og er 1100 Tdr. Land¹ stor. Der er ikke langt herfra og til Frydendal Kro, hvor der er en dejlig Udsigt over til Fyn, Ærø og flere Øer. *Den 3. Juni.* Været i Formiddag nede ved Lægen ved Frydendal Kro, hvor vi oppe i Skoven bleve eftersete. Han vilde have udskrevet mig til Hospitalet; men da jeg frabad mig det, fik jeg noget engelsk Salt med til mit Kvarter for at tage ind. I Eftermiddag var jeg henne i Skoven i et lille Hus for at faa min Skjorte i Vask, og købte

¹ Ifølge Trap „Stat-top. Beskriv. af Hertugdømmet Slesvig“, II., 379, Note, er Skovens Størrelse 1222 Tdr.

ved samme Lejlighed tre færske Torsk for 10 β . *Den 4. Juni.* I Aftes Kl. 8, medens jeg laa i Sengen, blev jeg overrasket ved, at min Broder kom og besøgte mig tilligemed en Stillingsmand (nemlig Madsen fra Raahede). Næste Morgen, altsaa idag, blev det vores Bestemmelse at prøve paa at faa Stillingen ordnet. Vi begav os da, efterat have meldt os ved Kommandersergenten, til Rumohrsgaard imellem Sebelev og Kettinge, hvor Kompagniet stillede. Her meldte jeg mig ved Løitnant [Gottlieb Georg] Wandler, som vi nu fulgte til Notmark Præstegaard. Han kunde ikke udrette noget for os, men henviste os til Kaptain [Carl Albert] Thesen ved 6te Kompagni, der laa indkvarteret i Kettinge ved Slagter Eriksen; men han vidste lige saa lidt. Vi bleve nu henviste til Gammelgaard, hvor Regimentskommandøren laa; men da Stillingsmandens Papirer ikke fandtes i behørig Orden, maatte vi tage tilbage med uforrettet Sag. Vi havde nu et langt Stykke Vei at tilbagelægge til vort Kvarter, hvilket faldt mig meget besværligt, da jeg jo havde Feber i Kroppen. Da vi kom i vort Kvarter, havde Konen færske stegte Fisk til os og sød Suppe. Det var jo godt nok, naar ikke Appetiten havde manglet; men det var her Tilfældet. *Den 5. Juni.* Denne Dag, til hvilken saa mangen venlig Erindring knytter sig, vil idag mange Steder blive feiret af det danske Folk. Her i Nordskoven har ogsaa i Eftermiddag været en lille Festlighed nede ved Frydendal Kro. Det glæder mig, at jeg har truffet et saa godt Kvarter, især da min Broder¹ just i disse Dage besøger mig, hvilket er til stor Fornøjelse og Adspredelse for mig. — Afsendt

¹ Peter Okholm, Gaardejer i Faurholt ved Ribe, død ugift 1877 (?), var yngste Broder til J. A. N. Okholm.

imorges til mit kære Hjem et Brev, som Forstærkningsmand Madsen har lovet at besørge sikkert. *Den 6. Juni.* Idag været ilde tilpas. Været oppe i Skaartofte ved Mads Madsen, hvor min Broder har sit Logis. Vi blev beværtet med Kaffe, Pandekager og Tvebakker, ja endog med en Punch, som ikke smagte saa ilde. Har nu ogsaa her faaet Indkvartering af 10de Regiment. De ere meget gæstfrie, og de véd ikke alt, hvad godt de vil gjøre os. *Den 7. Juni.* I Formiddag var jeg og min Kammerat Schmidt i Hunslev ved Lægen Pontosky. Min Broder gik her fra os for at gjøre en lille Udflugt ned til Høruphav. Tilbageveien for mig til mit Kvarter var tung; thi Heden var trykkende, og jeg var meget syg. Jeg maatte hvile mig flere Gange, inden jeg naaede mit hyggelige Kvarter. *Den 8. Juni.* Straks da vi havde spist til Middag, kom der uventet Bud til os, at vi Kl. 2 $\frac{1}{2}$ skulde stille med alt vores Tøi nede ved Frydendal Kro for at afreise til Hospitalet i Nordborg; hertil ankom vi henimod Aften; Peder var saa god at tage med hertil; men da han havde bestemt sig til at besøge sit gamle Kvarter iaften, maatte han jo efter et lille Ophold her i Nordborg tage tilbage med Vognen. Vi maatte da tage Afsked med hinanden, som jo under saadanne Omstændigheder gør Hjerterne bløde — dog Sindets Ligevægt bør jo bevares under alle Livets Forhold og Tilskikkelser. *Den 9. Juni.* Sidste Nat sovet godt her i Harmonien. Det er en smuk Stue, vi ligger i; hver Mand har sin egen Seng at sove i; ved Hovedgærdet af hver Seng hænger en sort Plade, hvorpaa hver Patients Sygdom er anført. Jeg blev i Formiddag noget underlig til Mode ved at læse paa Tavlen, efter at Overlæge [Dr. med. S. C.]

Ørsted havde været for at efterse os, at jeg stod anskreven gastrisk Feber. *Den 10. Juni.* I Formiddag har der været tre Læger her paa Hospitalet for at efterse os. Vi har det godt her, har Bøger og Blade at læse i, og hvad Kosten angaar, da er den ogsaa ganske god. Vi ligger nu 15 Mand her i Harmonien. I Eftermiddag været oppe lidt; men jeg er meget mat i mine Lemmer, dog føler jeg ingen Smerter. *Den 11. Juni.* Idag været en trykkende Varme. Overlægen har befaleet, at der skal anskaffes Gardiner til at hænge ned for Vinduet for at beskytte os mod Solens brændende Straaler, hvilket nu til Glæde for os er efterkommet. Det tegner i Eftermiddag til, at vi snart faa Regn, hvilket jeg vilde glæde mig meget ved, da jeg jo véd, at Markerne baade her og hjemme trænger saa haardt dertil. Rygterne ere idag lidt bedre. *Den 12. Juni.* I Nat Kl. 2 blev jeg vækket af en stærk Torden og Lynild, som ledsagedes af en øsende Regn. Idag har vi smukt Veir efter den frugtbare Regn, som er falden i Nat. Haven, som findes her ved Harmonien, staar ret i sin fulde Prydelse; Syrenerne blomstre, Rødpilen og Rønnen ligeledes. Frugttræerne afkaster nu deres Blomster og har allerede begyndt at sætte Frugt. Det er en smuk Stue, vi opholder os i; paa Gesimserne under Loftet findes mange smukke Afbildninger af Dyrelivet, saasom Løver, Vildsvin, Harer, Ræve, flere Fuglearter navnlig Drosler, Ænder og Svaner. Der er i denne Tid stor Færdsel her i Nordborg, saa der til enhver Tid om Dagen er stærk kjøren og riden frem og tilbage, dog mest af Militære. Hver Morgen falbydes færske Fisk paa Gaden af Fiskere. *Den 14. Juni.* Sidste Nat Torden og Regn og endnu til Morgen har vi en mild

Regn. Det begynder nu at blive bedre med mig. Sidste Nat har jeg sovet dygtigt, hvorefter jeg befinder mig vel. Jeg begynder ogsaa nu at faa mere Kræfter og kan være oppe den meste Tid af Dagen. Iaftes hørte vi her den glædelige Efterretning, at der var sluttet Fred; men da det kun er efter Rygte, er det jo saa lidt at stole paa. I Aftes kom Herredsfogden¹ og hans Kone ridende igjennem Nordborg paa to røde Heste med hvide Haler. Fruen havde en hvid Atlas Polkatrøie paa samt lange Skjorter, der naaede næsten ned til Jorden. Mange Befordringer med Reisende, som tager her ind for at more sig, kommer af og til her forbi Harmonien. Vi maa kønt blive indenfor Stuens snævre Grænses. *Den 15. Juni.* Idag været smukt, mildt Veir uden Solskin. Jeg begynder nu at komme mig lidt, men har dog endnu ondt for Brystet, hvorfor jeg faar Salmiak Mikstur hver tredie Time om Dagen samt Brystte at drikke om Aftenen og faar endnu Feberkost, som er om Morgenen en Pægl kogt sød Mælk, hvortil faas to daglig Tvebakker, om Middagen $\frac{3}{4}$ Pot Grynssuppe med $\frac{1}{40}$ Pot Vineddike i og lidt færsk Fisk eller Kød til. Hver anden Dag Havresuppe, hertil omtrent et fire Skillings Franskbrød til hver Middag. Flere Dragoner ere komne herigennem fra 4de Dragonregiment. 6te Regiment marcherer hver Dag her igennem, naar de marcherer ud til Øvelse uden for Staden. Flere Flygtninge ovre fra Dybbøl og Omegn ere komne hertil, fordi Preusserne vil udskrive dem til Session. *Den 16. Juni.* Idag kølig Luft. Jeg har sovet godt

¹ A. Grønlund, Herredsfoged i Nørre og Egen Herreder, siden Borgmester, By- og Herredsfoged i Svaneke, † $\frac{4}{4}$ 1893. Hans Hustru, Minna f. Petersen, døde $\frac{30}{5}$ 1880.

sidste Nat; men Brystet er endnu ikke i Stand. Jeg faar nu, foruden Salmiak Mikstur, Brystte Morgen og Aften. Hver Dag dør der af Tyfuspatienterne. Det er sørgeligt at høre, at saa mange Soldater, der for kort Tid siden har været sunde og raske, nu maa fjernt fra deres Slægt og Venner lade deres Liv. Igaar var der atter Forsamling eller Konference i London, og jeg haaber, om det ikke skulde være falden ud til Gunst for Danmark, saa vi dog endelig kunde faa Haab om at komme hjem. Igaar skreven hjem til mit kære Hjem. *Den 17. Juni.* Idag været bedre tilpas. Igaar Eftermiddag var jeg og et Par mere af Patienterne oppe at bese Kirken. Den frembyder ikke noget smukt; den er lav og uanselig. Paa Altertavlen er et Træbillede udskaaren, der forestiller den hellige Nadvere, hvor Jesus sidder tilbords med sine 12 Apostle. I Væggen tilhøre fra Alteret er indhugget i en Sten, som er indmuret i Muren, et Mindevers over en afholdt og elsket Præst, som Nordborg Menighed har havt i det forrige Aarhundrede. Ved samme Side staar Døbefonten, som er bleven skjænket til Kirken i det 16de Aarhundrede af en Hertug paa Augustenborg. Paa Kirkegaarden findes et Par store Begravelsessteder, hvor mange danske Soldater ligge begravne. Efter den lille Tur, jeg havde gjort, var jeg saa træt, at jeg snart ikke kunde gaa tilbage til mit Kvarter. Efter de københavnske Blade, som jeg idag har havt den Fornøielse at læse, forekommer det mig, at der er gode Udsigter for Danmark til at opnaa en taalelig Fred. Jeg og min Kammerat har i Eftermiddag været lidt omkring i Staden; men vi vendte snart tilbage i Kvarteret igen; thi vi taaler ikke at gaa langt, inden vi kører træt. *Den 18. Juni.*

I Formiddag, da Overlægen var at efterse os, blev jeg befaleet at skulle have sur Mikstur hver anden Time i Stedet for Salmiak Mikstur, som jeg nu ikke skal have længere. Ved at læse i et tysk Blad i Formiddags erfarede jeg, at Konferencen var udsat til Torsdag den 16de Juni. Tiden falder noget lang for os her paa Hospitalet. En svensk Mamsel, som er Oppasser for de syge Soldater, har været saa god at oversende os en Bibel og et Par Testamenter til Læsning, hvilket jeg glæder mig ved. Rygterne lyder nu ikke gunstige. Hver Dag føres der svært Skyts hertil. Igaar kom en Konstabel til Skade ved at en Kanon væltede. Idag er det graat i Veiret, saa jeg venter, om vi ikke med det første skulde faa Regn. Gid jeg nu snart kunde modtage et Brev fra mit kære Hjem. *Den 19. Juni.* Igaar havt en stærk Regn, især igaar Eftermiddag. Imorges var jeg henne at læse Aviserne fra igaar. Det tyder paa, at, hvis Krigen paany skulde bryde ud, vi da faa England paa vor Side til Hjælp imod vore overlegne, mægtige Fjender; men jeg haaber til Gud, at det vil lykkes de mæglende Parter at opnaa Fred, saa vi med det første kan faa Ende paa vores ulykkelige Stilling og komme til vor kære Familie og Hjem. Idag er jeg lidt bedre tilpas, dog er Tungen endnu belagt. Min Tidsfordriv er Skrivning og Læsning, gaa omkring ude i Parken og i Haven og saa ind i Gæstestalden for at mønstre de fremmede Heste, som kommer her, og saaledes henrinder den ene Dag efter den anden. Jeg har ventet i flere Dage efter Brev, men endnu ingen mødt, og det gør mig ondt. *Den 20. Juni.* I Formiddag havde jeg den Glæde at modtage to Breve fra mit kære Hjem, skrevne den 10de og 18de Juni. Alt

stod sig efter Omstændighederne, Gud ske Lov, godt. I Eftermiddag har jeg skrevet til Underkorporal Andresen ved 4de Kompagni og takket ham, fordi han var saa god at tilstille mig et Brev, som var kommet til Kompagniet fra mit kære Hjem. I Eftermiddag har jeg været oppe ved Nordborg Slot. Det er bygget ude i en Kant af Nordborg Sø: herved findes en stor, smuk Have med en smuk Lindeallé. Idag lyder Rygterne bedre; men det er jo saa daarlig at fæste Lid til. Jeg begynder nu at komme mig for hver Dag, dog faar jeg endnu Feberkost, men faar nu en af Dagene Halvkost. Idag er det et meget smukt Veir. Jeg faar en Spiseske fuld sur Mikstur hver anden Time om Dagen. *Den 21. Juni.* Idag været omkring i Byen for at se mig lidt for. Det er en smuk, varm Dag. Marken er nu igen meget tør og trænger haardt til Regn. To Læger har været her i Formiddag at se til os. Idag har jeg ingen Blade læst, da der jo ingen udgaar paa Søndagen og saaledes ingen kan komme hertil inden Tirsdag. I Eftermiddag har jeg skrevet hjem og været nede paa Postkontoret Kl. 5 for at bringe Brevet i Postkassen. Idag gaar det Rygte, at Vaabenhvilen er forlænget i 3 Maaneder; men det er jo sandsynligvis Løgn. Rugen tegner sig ikke til at blive god herovre paa Als iaar; den er tynd og har for korte Aks. Idag er det meget bedre med mig og kommer nu en af Dagene paa Halvkost. *Den 22. Juni.* I Formiddag har jeg været henne at læse i Folkets Avis, og det tyder jo næsten paa, at Kongen vil følge den af Rusland foreslaaede Vei for at opnaa Freden. Det vil jo nu vise sig en af Dagene, hvad det vil blive til; dog haaber jeg til Gud, at vi maa

opnaa en for vort gamle Danmark hæderlig Fred, saa at Fredens Velsignelse igen herligt maatte trives og slaa stærke Rødder i de trofaste, danske Hjerter. Idag har 6te og 4de Regiment Brigadeeksercits for deres Brigadekommandør Faaborg¹. I Eftermiddag været ude paa Marken; haft stærk Hovedpine idag. I Eftermiddag ankom to Syge, en Korporal fra 4de Regiment og en Svensker, som er haardt angreben af Feber. Læst Dagbladet og Berlingske. Situationen er alvorlig. *Den 23. Juni.* Stærk Regn sidste Nat, ligeledes i Formiddag. Igaar Eftermiddag døde en Soldat oppe paa Slottet fra 4de Regiment. Der bliver næsten begravet Soldater hver Dag, hvilket Kirkeklokken og Geværsalverne overtyde os om. Imorgen drage alle Regimenter paa Forpost for at indtage deres gamle Stilling igen. Der tales om Forlængelse af Vaaben-

¹ Theodor Christian Faaborg, f. ²⁵/₆ 1814 i Odense, hvor hans Fader, senere Sognepræst for Dalum og Sanderum, Provst D. Faaborg, dengang var Kateket; 1832 Student fra Odense Katedral-skole; 1833 taget Philosophicum; 1834 paa den militære Høiskole; 1838 Sekondl. i Artilleriet; 1840 Afgangseksamen fra Generalstabsafdelingen; 1841 Prmltnt.; 1845 Adjoint i Generalst. og Kapt.; 1848 Stabschef ved Kavalleribrigaden; kommanderet til Vestindien i Anledning af Negeremancipationen; 1849 først i General Ryes Stab, dernæst Stabschef ved Generalkommandoen paa Als; 1850 Souschef ved 2. Armédivision; 1851 Majors Karakter; 1853 Major i Generalstaben; 1856 Stabschef hos den kommand. General paa Sjælland; 1858 Oberstltnt. og Kommandør for 4. Linieinfanteribataillon; 1863 Kommandør for 4. Infanteriregiment og Oberst; 1864 Chef for 4. Brigade. Med stor Energi og Uforfærdethed kastede han sig den 29. Juni 1864 paa Als imod Fjenden; først saaredes han i Laaret, men vedblev dog til sidst at føre Kommandoen; saa fik han et Streifskud i Foden og til sidst et Skud igennem Brystet. Han faldt i Fangenskab og udaandede to Dage senere paa et preussisk Feltlazaret i Øster Snogbæk. Han jordedes paa Dalum Kirkegaard, og Kammerater reiste ham en Mindesten.

hvilen, men endnu savnes jo sikker Underretning herom. Idag har min Kammerat faaet et Sting i Siden, hvorfor han skal blive i Sengen. Svenskeren, som igaar blev indlagt, hedder Vincent. *Den 24. Juni.* Idag haft en stærk Regn hele Dagen. I Formiddag været ovre ved Hjuleren paa den anden Side af Gaden for at faa mine Klodser klampet, det kostede 2 β . Igaar blev indlagt her paa Hospitalet en fra 6te Regiment, som har Halssygd. Berlingske Tidende, som jeg læste i Eftermiddag, indeholdt Meddelelse fra Konferencen, hvori meldtes, at Preussen havde foreslaaet en Forlængelse af Vaabenhvilen paa 6 Maaneder. I Formiddag havde jeg stærk Hovedpine. Igaar Aftes havde Underofficererne ved 6te Regiment Bal, og iaften skal de Menige have det. Jeg har idag ventet stærkt efter Brev, men ingen modtaget, dog haaber jeg imorgen at modtage gode Underretninger fra mit kære Hjem. Rygterne ugunstige. *Den 25. Juni.* Idag havde jeg den store Glæde at modtage Brev fra mit kære Hjem, hvori min Hustrus og min lille Søns Portræt var indlagt; ogsaa har jeg i Formiddag modtaget Brev fra mine kære Brødre i Fardrup. I Eftermiddag har jeg skrevet til min Broder Peder i Søndernæs, som jeg venter snart at høre Efterretning fra. Det bliver nu Dag for Dag bedre med mig. Folkene her i Nordborg er meget flinke og gæstfri. Iaftes afreiste 6te Regiment herfra for at drage paa Skansearbeide og paa Forpost. Sønderborgerne har nu faaet Ordre til at rømme Byen igen; der er stor Ængstelse og Forvirring, og baade blandt de Civile og Militære; thi ingen véd jo nu med Sikkerhed, hvad Udfaldet af Konferencen i London vil blive, og det ene Rygte værre end det andet lyder fra Mund til Mund. *Den*

26. *Juni.* Idag er Vaabenhvilen jo til Ende; dog siges for bestemt, at den er opsat til imorgen, og efter Bladene, navnlig „Folkets Avis“, som jeg fornylig har læst, hedder det, at Krigen efter al Sandsynlighed paany vil udbryde paa Mandag. Der fortælles her, at der allerede er falden Skud ude ved Stranden. Overlægen har været her for at se til os i Formiddag Kl. 10 og var ikke tilfreds med, at Sergenten ikke var tilstede. Der er bleven indlagt fem Syge mere paa Hospitalet, saa vi nu ialt er 15 Syge paa Stuen. Idag, da det er Søndag, har et Par af de Syge faaet Tilladelse til at gaa i Kirke. Præsten her hedder Berggren¹. Det er en dygtig Mand til at forkynde Guds Ord og kommer undertiden her ned paa Harmonien for at forkynde Guds Ord for os. Gid vi nu snart kunde høre noget godt. *Den 27. Juni.* Idag gaar det Rygte, at Preusserne har skudt flere Skud paa vore Kanonbaade og at nogle ere blevne saarede ved 10de og 4de Regiment. Berlingske Tidende lyder paa, at der snart vil blive afholdt Kongres i Paris. Det sidste Konferencemøde er der endnu ingen Efterretning fra. Den civile Læge har været her i Formiddag for at se til os. Jeg faar endnu sur

¹ Gottfred Georg Wolfgang Berggreen, f. 24/6 1829 i København, Søn af den kendte Komponist og Sanginspektør, Prof. A. P. Berggreen. 1847 Student, 1854 teol. Kandidat, Lærer i København, 1857 Kordegn, Klokker og Andenlærer i Middelfart, hvor han Aaret efter blev præsteviet Medhjælper hos Sognepræsten; 1861 Sognepræst i Aventoft i Sønderjylland, afsat af Tyskerne i Febr. 1864; konstitueret i Marts s. A. som Sognepræst i Nordborg, hvorfra han i August s. A. bortvistes af den tyske Regering; 1866 vikar. Præst i Vindblæs v. Løgstør; 1870 Præst i Nørre Nissum, 1875 i Lemvig (Provst s. A.), 1886 i Ø. Skerninge-Hundstrup; tog Afsked 1900 og døde 11. Febr. 1903.

Mikstur. Lugten og Smagen vil endnu ikke ret komme. I Eftermiddag har jeg skrevet til mit kære Hjem, været lidt udenfor Byen henimod Aften. Der er Tordenluft. Det hedder, at der er skudt Huse i Brand i Sønderborg iaftes, flere Artillerister saarede, en Malkepige skudt ude paa Marken. *Den 28. Juni.* Iaftes kom her igennem Nordborg to Kanoner med 6 Heste for hver. Idag blev jeg meldt paa halv Kost; har hidtil faaet Feberkost. Idag er igen hørt Skydning ud over Alssund. Det bliver nu Dag for Dag bedre med mig; men Lugten og Smagen vil ikke indfinde sig endnu. Idag er der af og til kommet Regnbyger. *Den 29. Juni.* Imorges tidlig blev jeg vækket ved en hæftig Kanonade, og det varede ikke længe, inden vi hørte den sørgelige Nyhed, at der havde været Slag den hele Nat. Hele Nordborg er i Bevægelse; thi de venter, at Preusserne kommer herover i hvad Øieblik, det skal være. Vi har ikke havt nogen Ordre til at rømme, og jeg frygter meget for at reise, da det jo, efterdi jeg ikke er rask, endnu vilde udsætte mig for store Farer og Besværligheder; men vor Herre leder alt til det bedste for os, og det maa vi jo finde os i, ihvad der end skal møde os. Endelig Kl. 10 kom Ordren, og vi maatte forlade Nordborg. Vi bleve kjørte ned til Landingsbroen og kom om Bord paa Dampskibet „Herta“, der efter nogle Timers Forløb førte os til Fyn. Det var med stor Bedrøvelse, at jeg forlod Øen Als; thi hvor meget ondt og Nød havde jeg ikke her udstaaet, og i hvilken Farens Øieblik var det, at jeg maatte sige Farvel til dens smilende Kyster. Mangen Ven og Kammerat har idag lukt sit Øie paa Valpladsen. Jeg takker vor Herre for hans naadige Førelse med mig. Iaftes kom vi til Faaborg; her bleve vi

venlig modtagne af Indbyggerne, der uddelte Spise- og Drikkevarer saa meget, vi ønskede. Da alle Kvarterer vare belagte, saa bleve vi indkvarterede i Kirken tilligemed de andre Syge, som vare rømmet fra Lazaretterne. Her var allerede, da vi ankom, indlagt mange Saarede og heriblandt to fra vores Kompagni. *Den 30. Juni.* I Nat sovet i Kirken i Faaborg. Hvilken Jammer og sørgeligt Syn er ikke her i det smukke Guds Hus. Syge og saarede Kammerater er imellem hinanden, som ligger og vaander sig. I Formiddag har Overlægen været her for at opskrive os, som var fra Lazaretterne i Nordborg. I Formiddag modtog jeg Brev fra min Broder Peder oppe i Kirken. Det ser bedrøveligt ud for vort lille Land; men her ere rigtige danske Folk paa Fyn, og vé Preusserne, naar de vil forsøge at komme her. I Nat har vi lagt paa Madrasser langs ned ad Kirkegulvet og oppe ved Altret. Jeg har lagt imellem Døbefonten og Altret. Paa Altertavlen sidder Jesus og holder Nadvere med to af sine Apostle. Det er en smuk Kirke, der er muret i Hvælvinger overalt. I Formiddag har Lægen været her. Skrevet hjem.

Den 1. Juli. I Formiddag blev jeg udskreven til at skulle reise med 80 andre Syge og Saarede til Thorseng; men da vi saa i Eftermiddag kom ned til Dampskibet, fik jeg og to mere fra hvert Kompagni Ordre til at vende tilbage til vort Kvarter, nemlig Kirken, hvor vi nu kun er en elleve Patienter. Præsten¹ var herinde, da Reisen var bestemt, for at sige os

¹ Joachim Christian Chiewitz, f. i Grenaa $\frac{9}{4}$ 1815, Sognepræst i Faaborg og Diernisse $\frac{4}{7}$ 1859; tog Afsked 1889 og døde $\frac{16}{1}$ 1893.

Farvel; han lovede at hilse Pastor Hjort¹ fra mig, som bor 2 $\frac{1}{2}$ Mil fra Faaborg. Kegenæs paa Als er endnu besat af vore Tropper. Det hedder, at der idag har været Fægtning ved Middelfart. Folkene her ere venlige mod os, og der kommer mange Civile for at besøge os. *Den 2. Juli.* Idag er ankommen en stor Del Syge mere hertil, hvoriblandt to Nordmænd, som begge var med den 29de Juni paa Als. Det hedder idag, at Preusserne har gjort Forsøg paa at gaa over til Fyn nede ved Middelfart, men at det er mislykket for dem og en Del af dem taget til Fange. I Eftermiddag har jeg skrevet til mine Brødre i Fardrup. En Bænk her i Kirken har jeg afbenyttet som Bord, og saaledes havt god Leilighed til at skrive. Der kommer stadig nogle af Fynboerne herind for at spørge efter deres Familie og Bekjendtere heriblandt Soldaterne. Vores Spise og Drikke bliver os tilbragt her oppe i Kirken. *Den 3. Juli.* Nu er jeg snart fuldkommen rask; jeg sover udmærket godt her i Kirken. Vores Underholdning er god og tilstrækkelig. Af Bladene erfarer jeg, at Preusserne har lagt deres Bro ud fra Mølle dammen ved Sandbjerg ved at gennemskære Dæmningen. *Den 4. Juli.* I Formiddag blev to Soldater begravet, som har været indsatte her i Kapellet i Kirken. Deres Ligkister var smukt prydede med en Mængde skønne Kranse. Gendarmerne bar dem til Graven og en Deling af 13. Regiment var med til Ligparade; foran gik to Civile med hver et stort Dannebrogslag; over Graven blev der fyret tre Salver. *Den 5. Juli.* Udskrevet fra Kirke-Lazarettet i Faaborg

¹ Christian Frederik Carl Emil Hjort, f. i Frøslev $\frac{31}{8}$ 1806, Sognepræst i Aastrup-Starup $\frac{14}{10}$ 1844; i Brøns $\frac{26}{6}$ 1852, i Sønder Broby $\frac{27}{6}$ 1863; tog Afsked 1877, † $\frac{28}{6}$ 1886.

i Eftermiddag Kl. 3; jeg og min Kammerat Schmidt meldte os da ved Pladskommandanten for at faa Underretning om, hvor vores Regiment laa. Men da det ikke her bestemt kunde opgives, maatte vi vente til næste Dag og bleve derfor indkvarterede her i Faaborg tæt udenfor Byen ved Slagter C. H. Sorrø, som er en meget flink Mand. Norden for Faaborg ligger Landsbyerne Diernisse og Svanninge, mod Vest Horne. Jeg takker nu Gud, at jeg har faaet mit Helbred igen. Jeg venter nu meget efter at høre fra mit kære Hjem, men der vil jo sagtens hengaa nogle Dage endnu.

Den 6. Juli. Afreist fra Faaborg i Formiddag Kl. 8 efter Assens, hvor vi skal melde os; kommen igennem Millinge, Falsled, Jordløse, Haarby. I Haarby indkvarteret ved Jørgen Nielsen, som staar for Tiden ved 21. Regiment i Jylland. Det falder tungt at bære Tornystren; men det giver sig nok. Fra Faaborg efter Assens findes lette, sandede Jorder.

Den 7. Juli. Ankommen til Assens til i Middag; fra Haarby hertil har vi kjørt med Lars Bov fra Jordløse, som er Dannebrogsmænd og var med i forrige Krig. Blev indkvarteret i Kindhestegaden i Assens, hvor vi har haft et smukt Kvarter.

Den 8. Juli. Meldt os ved Kompagniet Kl. 2 i Eftermiddag og bleven straks indskreven til tredje Kompagni. Her findes kun nogle faa af vores gamle Kammerater; alt er fremmed for os nu; det er ligesom at komme i en ny Tjeneste. Vores Officerer er til Fange tagne tilligemed de fleste Mennige. I Eftermiddag, da vi stillede til Appel, modtog jeg til min store Glæde et Brev fra mit kære Hjem skrevet den 27de Juni. Her er overalt en yndig Egn. Vi ligger her indkvarteret 60 Mand paa en Bondegaard i Sønder-Aaby.

Den 9. Juli. I Morges stillet til

Appel efter at have udsovet inde i Laden i Halmen. Kl. 11 været til Svømning, hvorefter jeg har befundet mig godt. I Aften skal vi paa Forpost. I Eftermiddag havde jeg den Fornøielse at tale med Maler Schmidt, som kom at besøge mig, imens jeg laa ude og stoppede mine Hoser i Laden. Spist Suppe ude i Toften. *Den 10. Juli.* Idag været paa Forpost ude ved Herregaarden Wedellsborg. Vi har opholdt os inde i Skovene nede ved Stranden. Her har jeg staaet Post i 6 Timer lige over for Kolding Fjord. Kl. 6 i Eftermiddag afreist til Herregaarden Tybrind. Det er en af de største Herregaarde, jeg endnu har været paa. Her kunde vi faa saa meget Kernemælk at drikke, som vi ønskede, uden Betaling. Det var en streng Marchtur hertil. *Den 11. Juli.* I Nat sovet ude i den store Lade paa Herregaarden. Afreist derfra længere mod Nord i Morges Kl. 4, og efter en Times March gjort Holdt ved en Bondegaard, hvor vi skal ligge i Reserve idag. Det har igaar og idag været meget varmt, saa jeg glæder mig ved, at det denne Tid gaar rask hjemme med Højbjergningen. I Aftes modtaget et Brev af 11. Juni fra mit kære Hjem. Vi har leiret os ude i Toften, sat Geværerne i Pyramider, og vi kan nu gaa, staa, ligge, ligesom vi lyster. Rygterne lyder, at der skydes nede ved Middelfart, og at vi der skal til en af Dagene. *Den 12. Juli.* Haft i Nat Vagt nede ved Stranden lige overfor Skamlingsbankerne. Det har i Nat været meget koldt. Efter at jeg Kl. 1 blev afløst fra min Post, lagde jeg mig til at sove ved et Hegn tæt ved en stor Bygmark. Vi ligger her ude paa en Landtunge udenfor Landsbyen Rud. Markerne herude ere sandede, Græsarterne de samme som paa Agermarkerne ude ved

Vesterhavet, hvor der kan saas Havre og Byg. Fisk til Middagsmad. *Den 13. Juli.* Afreist i Morges tidlig Kl. 3 fra Husby. Regimentet stillede til Afmarch ved Tybringgaard. Her ovenfor findes lette, sandede Jorder, som er beplantede med Gran. Vi har idag havt en besværlig Marchtur. Vi ligger nu indkvarterede i Landsbyen Svendstrup, ikke uden en Mil fra Middelfart. Skrevet hjem. *Den 14. Juli.* Været under Gevær hele Natten. Kl. 2 i Nat haft Felttjeneste under Kommando af Kaptain Vaupell. Vi ligger indkvarteret et Par Hundrede Mand paa hver Gaard. Der er nu hverken Øl eller Smør at faa; heller ikke kan vi faa Leilighed til at faa vores Tøi i Vask. Været paa Vagt i Morgenstunden lige overfor den smukke Ø Fænø ved Skibsbyggeriet. *Den 15. Juli.* Stillet i Formiddag for Brigadekommandør, Oberstløjtnant [J. M. F. F.] Rist; ligger i Kvarter paa Gaarden Sølyst nede ved Stranden. Hver Nat maa vi staa under Gevær for at være belavet paa at tage imod Fjenden. Jeg havde idag ventet at modtage Brev; men det slog ikke saa godt til endnu denne Gang. I Aftes var vi ude at rekognoscere ved Skrillingegaard, Svendstrup, Kauslunde, Lambækgaard o. s. v. Mit Helbred bliver nu Dag for Dag bedre, og vi maa være glad ved Forpleiningen, da der ikke er at faa nogetsomhelst til Livets Ophold her paa den smukke Egn. *Den 16. Juli.* Idag ogsaa været indkvarteret paa Gaarden Sølyst; staaet Post imorges fra Kl. 3 til 5 nede ved Stranden lige overfor Fænø; imellem Øen og Fyn ligger Dampskibene „Rolf Krake“, „Esbern Snare“ og „Dannebrog“. Rapssaaning begyndt. *Den 17. Juli.* I Formiddag stillet til Lægeeftersyn. Afreist fra Sølyst i Eftermiddag til Broen ved Hindsgavl. Her har

vi bygget os Hytter af Grene og Halm, hvori vi opholde os den Tid, der er os bestemt til Hvile. I Nat været ude i Løbegravene nede ved Stranden, imellem Bæltet og en stor Granskov, som findes ved den store, smukke Herregaard Hindsgavl. Kolonneveiene ere afsatte tværs over Markerne, igennem Kornet, ogsaa det kommer for. *Den 18. Juli.* Idag Regnveir. Faaet imorges tidlig Risengrød kogt i nymalket Mælk, som vores Kok vistnok har reddet oppe paa Herregaarden. Vi har nu i Morgenstunden faaet den gamle Halm udryddet af vores Hytter og frisk i Stedet for. Vi har det nu godt for Øvelser; men der er jo desværre kun smaa Udsigter til, at vores kedelige Stilling vil forandre sig. Marketentere fra Middelfart have anrettet deres Beværtningssteder hist og her omkring i Skoven, og der mangler ikke paa Afsætning til deres Varer. Mangler endnu Brev fra mit Hjem. *Den 19. Juli.* Idag været paa Rekognoscering i Hindsgavl Skov og Kongebroskoven, hvor vi har øvet os i at besætte Løbegravene, under Kommando af Kaptain Vaupell¹. Da vi i Eftermiddag kom tilbage, spiste vi Byggørød kogt i Vand med Mælk til, som smagte for-

¹ Otto Frederik Vaupell, f. 12/12 23 i Kolding; 1843 Sekondl.; udmærkede sig i 1848 i Kampene ved Bov, Slesvig og Nybøl; udnævntes derfor til Prmltnt. med Forbigaaelse af 50 Formænd; forfremmedes 1849 paa Grund af sin tapre og dygtige Færd ved Isted til Kaptain og sprang ved den Leilighed forbi 100 Formænd. En glimrende militær Bane syntes at staa ham aaben; men han havde kulmineret, og Resten af hans militære Karriere blev ikke særlig mærkelig. I Felittoget 1864 viste han vel sit vante smittende Mod, men lagde ikke fremragende Førerevne for Dagen. I 1867 blev han Oberst, 1880 sat til Raadighed og 6 Aar senere pensioneret. Han var en flittig Skribent; men hans Bidrag til Militærlitteraturen ere uden større videnskabelig Betydning. Han døde i Kbhvn. den 10. April 1899.

træffeligt. Sidste Nat blev der skudt paa vores Baade af Preusserne. Kuglerne gik over Hovedet af dem, som besatte Løbegravene. Rygterne lyder nu paa, at vi skal have Vaabenhvile til Juli Maanedes Udgang. Igaar blev anstillet en lystig Scene her i Skoven: en Underkorporal til Hest paa to Menige, der var udstyret som et Æsel, Rytteren som General. Det satte alle Soldater i godt Humør. *Den 20. Juli.* I Formiddag været til Svømning nede imellem Fænø og Hindsgavl. I Nat været paa Forpost ude ved Stranden. Vores Kompagni laa i Reserve. Inde mellem Granerne findes 100 Tdr. Land, der bestaar af lutter Flyvesand, men nu er overvokset med smuk Granskov. I Middags Kl. 12 indtraadte den saa længe ventede Vaabenhvile, som skal vare til Maanedens Udgang. Kommen fra Forpost Kl. 3 imorges. Østerrigerne har ogsaa i Morgenstunden beskudt vore Baade. Sovet i Barakken til Kl. 11 idag. Spist Ærter og Flæsk til Middag. *Den 21. Juli.* Afreist i Aftes fra Skoven, hvor vi har lagt i flere Dage, efter Odense. Vi kom igennem Middelfart. Hvilken Glæde var det ikke at skue over Sundet til Fredericia, hvortil saa mange Erindringer knytte sig. Vi har marcheret hele Natten, og endelig nu, efter en besværlig og støvet March, ankommen til Frøbjærg i Orte Sogn, hvor vi 8 Mand og en Aspirant ligger i Kvarter ved Hans Christensen, som for Tiden ligger i København ude paa Batteriet Trekroner. Vi har reist 5 Mil, som har optaget en Tid af 12 Timer. Da vi kom til Orte og fik lidt Hvil, var jeg saa udmattet, at jeg nær havde besvimet. Men jeg blev dog ved paa Marchen, til vi endelig naaede Kvarteret. Efter at jeg nu har faaet mig en Søvn paa fire Timer ovre i Halmen, er jeg

rask igen. Da vi marcherede hertil, kom vi paa Veien forbi det store, smukke Herresæde Ærtebjerg-Gaard¹, der i den smukke Bygningsstil, hvori den er opført, med Omgivelse af en pragtfuld Have og tilstødende Sø, saa yndig ud. I Eftermiddag skal vi stille til Appel Kl. 4 ved Løitnantens Kvarter, hvortil er en halv Mils Vei; men vi er alle saa lamme og stramme, at vi véd ikke, hvorledes vi skal komme dertil. *Den 22. Juli.* I Formiddag skrevet hjem. Været fritaget for Øvelse til i Eftermiddag Kl. 6, da vi skal stille til Appel. I Middag begyndte et stærkt Tordenveir, som varede til Kl. 5; derpaa fulgte en stærk Regn. Sidste Nat sov vi i en Seng, og idag har vi den meste Tid lagt og dovnet ovre i Halmen; den øvrige Tid pudset paa vores Tøi, som høilig trængte til Eftersyn. *Den 23. Juli.* I Formiddag været tilligemed tre andre Soldater nede i Frøbjerg at hente Brød og Brændevin, Kød og Flæsk, Gryn og Ærter. Det har idag været køligt efter Tordenveiret igaar. Idag været fritaget for Øvelse. *Den 24. Juli.* I Formiddag stillet til Pudseparade for Løitnant Lindenkrone Kl. 7. Kl. 9 været i Orte Kirke for at høre Guds Ord. Pastor Balslev² prædikede over Evangeliet til 9de Søndag efter Trinitatis. Kirken var fuld af Soldater, som med Forventning lyttede efter Ordene, der kunde trøste og opbygge os i Livets Genvordigheder, men hvilket rigtignok den ærede Præst kun sparsomt uddelte. I Eftermiddag stillet til Appel Kl. 7, og jeg var nu saa lykkelig at modtage Brev fra mit kære Hjem af 17de

¹ Skal formentlig være Erholm.

² Rasmus Vilhelm Balslev, f. ³⁰/₆ 1807. Sognepræst til Hammer og Horsens ³⁰/₁ 1841, i Skydebjerg og Orte ²⁰/₈ 1854, i Nørre Broby ¹⁸/₆ 1867, † ²⁹/₉ 1882.

Juli, hvori jeg til min Glæde erfarer at alt staar vel. *Den 25. Juli.* I Formiddag Kl. 7 stillet til Øvelse oppe paa den høie Lyngbakke i Nærheden af vores Kvarter i Nordenlund. *Den 26. Juli.* Ogsaa i Formiddag været til Eksercits paa samme Sted og i Eftermiddag stillet med Laasen paa Ladestokken for at efterses af Bøssemageren, som optog hele Eftermiddagen. Kl. 3 begyndte en stærk Regn, som vedvarede til Kl. 7. Vi har nu gjort Akkord med vores Værtinde, at hver Mand foruden sin Forpleining skal give 6 Sk. daglig. Vi kan hver Dag spise saa mange Kirsebær, vi lyster. *Den 27. Juli.* I Formiddag stillet til Afmarch til Slagterbakken, hvor vi fik Tilladelse til at gaa til vores Kvarter, men at stille imorgen pudsede og pæne til Præsentation for vores Brigadekommandør, Oberstløjtnant Rist. I Aften Appel Kl. 6. I Aftes var der Bal henne i Skovhuse for Soldaterne. Jeg foretrak at begive mig til Ro under en god, fynsk Dyne, i Stedet for at tilbringe Natten i Svir og Sværm. *Den 28. Juli.* I Formiddag haft Præsentation for Brigadekommandøren i flere Timer ude i Topgaards Brakmark. I Formiddag for første Gang som Soldat bleven alvorlig udskældt, fordi min Pudsning af Messingtøiet var for ringe. Idag har jeg især tænkt meget paa mit Hjem, da jeg jo véd, at det idag er vores kære Bendixes¹ Fødselsdag. Kunde jeg nu blot med det første faa Tilladelse til at komme til det kære Hjem. Det hedder, at vi imorgen Aften skal efter Middelfart igen. Imorges blev vor Kompagnikommandør en Løjtnant [Johan Herman Georg] Kuhlmann overrakt Dannebrogskorset af Kaptain Vaupell. I Ef-

¹ Søn af J. A. N. Okholm, i dennes første Ægteskab, f. 30. Juli 1861 i Søndernæs, Brøns Sogn; har nu Ophold i Kolding.

termiddag fritaget for Øvelse. *Den 29. Juli.* I Formiddag skal vi stille til Appel Kl. 8. Det ser i Morgen meget ud efter Regn. Haft idag den store Glæde at modtage Breve fra min Familie. Imorgen skal vi efter Middelfart; alt tyder paa det værste.

Den 30. Juli. Afreist i Nat Kl. 2 fra vores Kvarter i Nordenlund; haft en stræng Marchtur idag; ankommen her til Hindsgavl Skov Kl. 2 i Eftermiddag med ophovnede Fødder og nær ved at daane hen, da jeg naaede her ud. Spist Ærter og Flæsk Kl. 7, hvorpaa jeg begav mig til Hvile i min tarvelige Hytte, opført af Grene og Halm, og her har jeg sovet med Kappen over mig til den klare Dag. Regnet lidt; Rygterne ugunstige; men Vorherre faa jo Krigen til at ophøre indtil Verdens Ende (sic!). Han være os naadig. *Den 31. Juli.* Sovet godt sidste Nat. I

Formiddag Kl. 7 modtaget Lønning, Brød og Brændevin. Der siges, vi i Formiddag Kl. 11 skal afreise over til Fænø for at holde Strandvagt. I Formiddag var Maler Schmidt her i Hytten at besøge mig, og vi tog os en lille Snaps i Anledning af min Geburtsdag. Overalt i Skoven lyder Sang, Støi og Munterhed; der tænkes kun lidt paa de alvorlige Følger, den nærmeste Fremtid kan føre efter sig. Modtaget idag to Breve, et fra Peder og et fra Jens Hansen Svoger.¹

Den 1. August. Afreist igaar til Fænø. Straks begav vi os til at opføre Hytter af Grene og Halm ude paa Marken; sovet i samme idag og sidste Nat. Været paa Arbeide i Eftermiddag. Vaabenhvilen forlænget til den 2den August om Natten Kl. 1. Den

¹ Jens Hansen Krog var Gaardeier i Søndernæs og gift med J. A. N. Okholms yngste Halvsøster; begge døde for over en Menneskealder siden.

31. Juli havde vi Øvelse i hastig at komme i Baadene for at komme over Fænøsund til Hindsgavl. *Den 2. August.* Sovet sidste Nat i en Hytte kaldet i Fænøgaden i Barakkernes Rækker. I Middag hørt den glædelige Efterretning, at Vaabenhvilen paa tre Maaneder endelig er vedtaget. Der er Glæde og Jubel i Leiren. Stærk Torden og Regn hele Formiddagen. Modtaget i Eftermiddag et Brev fra mit kære Hjem. Pakken, som var medsendt til min Geburtsdag, var ikke kommen mig i Hænde, men er hénlagt paa Odense Toldbod. Betalt ved Kompagniet 38 β . I Aftes Kl. 7 maatte vi ud paa Forpost her ovre paa Fænø; men Kl. 11 fik vi til vor store Fornøielse Ordre til Afmarch Kl. 1. *Den 3. August.* I Nat Kl. 1 afreiste vi fra Fænø efter først at være bleven trakteret med sort Kaffe til 4 β pr. Kop. Paa denne Bondegaard, hvor vi laa, var Familien taget bort, da Gaarden laa udsat for at skydes i Brand, hvis det havde kommet til Fjendtligheder. Vi bleve satte over Fænøsund i store Baade, og Marchen begyndte nu efter vores gamle Kvarter ude i Nordenlund, som laa fem Mil herfra. Det har været en streng Marchtur; paa Fænø var ikke noget at faa i Feltflasken, saa to Pæle Vand maatte være tilstrækkeligt til at slukke Tørsten paa den 13 Timers March. Paa Veien blev Tørsten mig saa stærk, at jeg maatte til Marketenderen for at købe mig et Glas Øl, hvilket til alt Uheld en svensk Løitnant opdagede, saa jeg maatte opgive mit Nummer og melde mig til den svenske Sergent Fosler for denne Forseelses Skyld. Naar vi havde Hvil, var det altid paa Steder, hvor vi ikke kunde faa noget at drikke. Da vi kom til Frøbjerg, blev jeg saa udmattet, at jeg nær havde besvimet, og det var med stor Besværlighed, at jeg naaede

mit gode Kvarter i Nordenlund, hvor jeg og mine Kammerater fik baade at spise og drikke, som bekom os vel, efterdi vi nu i flere Dage ikke har nydt stort ovre paa den smukke Fænø, men for Soldaterne en rigtig Ørk. — Rapsen er høstet; Rughøsten begyndt. *Den 4. August.* Idag faaet Ordre til at faa vores hvide Tøi vadsket, fordi der efter al Sandsynlighed vil ske Permission en af Dagene. *Den 5. August.* Idag haft Frihed. Talen om Hjempermittering falden væk. Modtaget idag til min store Glæde et Brev fra mit kære Hjem. *Den 6. August.* Idag har jeg lagt i Sengen hele Dagen og været meget syg. Bataillonens har i Formiddag været til Eksercits. *Den 7. August.* Idag er det noget bedre med mig, dog har jeg endnu stærk Hovedpine. I Eftermiddag er Bataillonens beordret til Gudstjeneste i Orte Kirke, hvor der vil blive holdt Gudstjeneste af en Feltpræst ved Navn Rørdam.¹ *Mandag den 8. August.* En Underkorporal ved Navn Iversen her af Kvarteret har sidste Nat været til Bal oppe i Byen og er kommen drukken hjem. Vores enfoldige Gaardskarl Hans Jørgen er bleven sidste Nat slemt saaret i Ansigtet. I Aftes faaet Ordre til at reise til Sorø Onsdag Morgen. I Formiddag har jeg skrevet hjem. Rygterne lyder, at Slesvigerne skal permitteres. *Den 9. August.* I Aftes ved Appellen oppe i Frøbjerg modtog vi endelig den glædelige Efterret-

¹ Peter Rørdam, f. 6/8 1806, Sognepræst i Kongens Lyngby 1856, † 18/8 1883. Ved Krigens Udbrud 1864 meldte han sig, og fra Marts til August virkede han som Feltpræst med den Trofasthed, der havde staaet sin Prøve, og med en Forening af dyb kristelig Alvor og sund menneskelig Sans, som ikke forfejlede sin Virkning hverken paa Officerer eller Soldater. Til Brug for Hæren samlede han et Hæfte „Salmer for danske Krigere“, og han var selv den ivrigste til at synge dem ind i Soldaterne.

ning, af Dagsbefalingen fra General Steinmann, at samtlige Slesvigere skulde hjempermitteres. I Formiddag været nede i Frøbjerg. Idag er det lidt bedre med mig; igaar havde jeg Kolik. Mine Kammerater ere i Formiddag oppe paa Marken at ruske Hør. Hampen er allerede rusket. Ved Appellen fik vi Tilladelse til at faa vore Tornystre kørt, som jeg glæder mig ved, da jeg ikke er rask. *Den 10. August.* Imorges tidlig Kl. 4 afreist fra Nordenlund til Høiby, hvor vi ankom om Middagen. Vi havde Hvil uden for Byen i en Brakmark, og glæder jeg mig ved, at det er sidste Gang, jeg modtager Lønning, som nu bliver uddelt. Det har hele Formiddagen regnet, saa vi næsten er gennemvaade ankomne til vores Kvarter hos Gaardmand Lars Rasmussen, hvor vi nød den bedste Modtagelse, og det varede ikke længe, inden en kraftig, fersk Suppe blev givet os og fortæret med Appetit. Efter at vi havde spist, var vi ude at sove i Hallen i deres store, smukke, nye Lade. Her fandtes baade Hakkelsemaskine, Tærskemaskine og Kornrensningmaskine. Da vi havde sovet vores Middagssøvn, var vi inde at drikke Kaffe, og Manden bød os nu at gaa ud at bese Haven og plukke saa megen Frugt, som vi ønskede os. Det var en Have paa en 6 Skp. Lands Størrelse, smukt anlagt, med Dam omtrent midt i. Stikkelsbær, Ribs og røde Hindbær, alt af den fortrinligste Slags og i en Overflødighed, som jeg ingen Steder har set Mage til, fandtes her. Vores Vært har selv været med i forrige Krig og véd ikke, hvad godt han vil gøre. I Eftermiddag spiste vi Æggekage og til Nadver Mælk og Grød. Sidste Nat sovet i en ypperlig Seng. *Den 11. August.* Afreist i Morges Kl. 6 i øsende Regn. Ved at passere et Vandløb eller en

Aa, som kommer fra Nyborg, skete det til vores Mor-skab, at en Soldat faldt i Vandet. Om Middagen naaede vi vores Bestemmelsessted. Jeg og fem Solder mere bleve indkvarterede ved Gaardmand Hans Rasmussen paa Margaard i Saaderup, Kullerup Sogn, ikke langt fra Rønninge, en Mils Vei fra Nyborg. Efter at vi havde spist til Middag og drukket Kaffe, var jeg ude at høste Rug og fandt, da jeg gik tilbage til Kvarteret, en Flintkile. Ved Gaarden findes et smukt Stykke Eng, hvorpaa kan avles 30 Læs Hø. Engen støder ned til Aaen. Ovre i Hestestalden staar en smuk fem Aars Hest, som er angreben af Lunge-syge. Manden har to Døtre, gifte med Gaardmænd her i Nærheden; en Søn ventes i disse Dage hjem fra Kongens Tjeneste, som er gift her i Nærheden og har en lille Gaard. *Den 12. August.* Imorges Kl. 11 afreist fra Landsbyen Kullerup til Nyborg, hvor vi kom om Bord i Dampskibet „Streifchoret“¹, og efter to Timers Forløb var vi, efter at have forbiseilet Sprogø, i Korsør Havn. Tæt ved Korsør havde vi et kort Hvil, og vi bleve nu indkvarterede $\frac{3}{4}$ Mil fra Korsør i Landsbyen Helby, Korsborg Sogn². Jeg og to mere bleve indkvarterede ved Niels Larsens Enke paa Helby Mark. Stuen var lav og simpel med Lergulv. Vi fik en god Seng at sove i og sov til imorges Kl. 7 og afmarcherede da straks til Samlingspladsen ved Vem-melev Kirke. Her var en mindre Støtte over Kristen Pedersen, som blev haardt-saaret den 18de April ved Dybbøl og kort derefter døde paa Lazaret i Køben-havn. *Den 13. August.* Idag marcheret over fire Mil

¹ Dampskibet „Marie“, som havde været benyttet af Streif-korpset under Kapt. Aarøe.

² Skal formentlig være Halseby, Taarnborg Sogn.

og er nu bleven indkvarteret $\frac{3}{4}$ Mil øst for Sorø, hvor jeg ene er indkvarteret ved Kristen Peersen i Landsbyen Slaglille tæt ved Landsbyen Fjennesløvlille. I det flade Distrikt ligger mange Landsbykirker og smukke Skove. Kornet staar udmærket godt herovre paa Sjælland. Rugen er næsten høstet her overalt, og idag kørte man det enkelte Steder allerede i Hus. Idag fik vi ogsaa Tornystrene kørt. Smukt Veir; Høst-Luft.

Den 14. August. Søndag. Imorges Kl. 8 stillet oppe i Skoven ved Sorø til Appel. Været inde i Sorø at købe mig civilt Tøi, da jeg ellers ikke faar Lov at komme hjem. Ved de andre Regiment er Mandskabet allerede permitteret. Jernbanetoget gaar lige forbi vores Kvarter.

Den 15. August. I Formiddag har Regimentet stillet inde paa Torvet i Sorø, hvor en Proklamation fra Kongen blev oplæst for os, imens vi skuldrede Gevær. En Borger og Borgemesteren holdt en Tale til os, ligeledes vores Regimentskommandør Kaptain Vaupell, der iblandt andet sagde, at naar vi vilde tjene Herren, saa skulde vi arve Landet. I Formiddag atter modtaget Lønning. I Aften skal vi stille Kl. 7 til Appel oppe ved Præstegaarden i Slaglille. Vores Kvartervært har i Eftermiddag været i Bjernede, hvor en Kommission har været samlet angaaende et Vandløb, hvorom der i flere Aar har været Proces. Rughøsten er nu her i fuld Gang overalt.

Den 16. August. Afleveret i Eftermiddag inde i Sorø Kl. 4, til Lægeeftersyn Kl. 8 i Præstegaarden i Slaglille.

Den 17. August. Stillet imorges Kl. 4.
